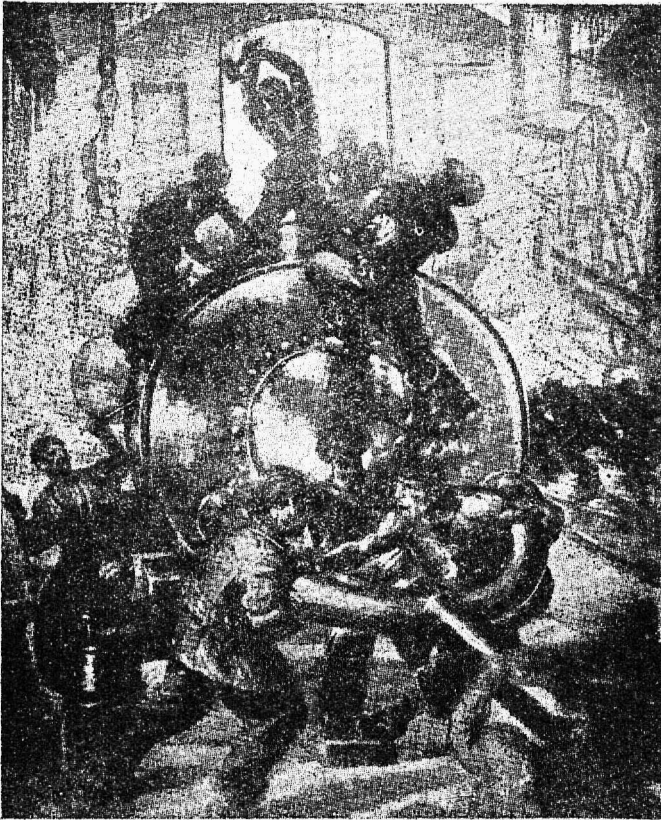

Klassiwoitus

Minult alastamatu woitus koifuguste kohtlemistega enamlike partei peajoonelustamises, mille elluviimine tähendab siide kindlustamist tööliste klassi ja talurahwa wahel, tööliste klassi juhtiwuse suurenemisel, woib meile kindlustada nende sotsialismi ülesehitamise ülesannete täitmist, mis 5-aasta plaan üles seab.

Maarist 1. detsembri õpetunnist

Minult teatud olukorras — otsekohesest revolutsioonilises seisukorras — on võimalik võidurikas proletaarne revolutsioon. Oktoobrirevolutsiooni eel kirjutas sm. Lenin võimuvõtmise kohta:

„Ülestõus, mil edu peab olema, ei tohi mitte toetuda salandule, mitte parteile, vaid eelmisele klassile. Seda esitaks. Ülestõus peab toetuma rahva revolutsioonilisele tõusule. Seda teiseks. Ülestõus peab toetuma niisugusele põrdepunktile kasvava revolutsiooni ajaloos, kui rahva eelmiste ridade aktiivsus kõige suurem on, kui kõige suuremad on kõikumised vaenlaste ridades ja nõrkade kahtlaskate ja kõhklewate revolutsiooniliseprade ridades. Seda tolmandaks.“

Sellamal ajal kirjutas Lenin:

„Kui revolutsioonilisel parteil enamust ei ole revolutsiooniliste klasside eelmistes salkades ja riiqis, siis ei saa juttu olla ülestõusust. Pealeselle on tarvilik: 1) revolutsiooni kasvamine ülemaalises ulatuses; 2) kogu wana korra . . . moraalne ja poliitiline pankrott; 3) suured kõikumised kõigi wahapealsete olluste laagris, see on — nende laagris, kes mitte täiesti ei ole walitsuse poolt, kuigi nad eila olid täiesti tema poolt.“

Need sm. Lenini põhimõtted on sellest faabit, pärast suure oktoobrirevolutsiooni kogemust, saanud kõige laialisemate proletarsete hulkade omaks. Nüüd ei leidu ainustki kommunistlikult parteid, kes kõigepealt ülestõusu majanduslikult ja poliitiliselt aluspinda endale ei selgitaks, enne kui ta ülestõusu organiseerimist ja tegelikku läbiviimise võimalust kaaluma hakkab, enne kui ta isegi stüühhilise revolutsiooniliskumise nähtust otsekoheseks võitluseks võimu pärast ära kasutada otsustab. Kui isegi wastawate nõuete kõrgusel seisew sõjawägede staap mitte üksnes hästiorganiseeritud tuleandmise peale ei looda, vaid enne lahingut seda majanduslikult ja poliitiliselt olukorda hindab, milles võidelda

tuleb, kõiki teisi abinõusid ära kasutab, millega oma wägede ja wäseljataguse võitluswõimet tõsta ning millega wastast laotada ja ära häwitada (sõja algamine kohasel filmapilgul, mis wastasele kõige ebasoowitamam, hooabi andmine neile punktidele ja maakohtadele, mille ärawõimine wastasele kõige walusam, osaw poliitiline kühutustöö jne, jne), — siis ei tohi ka kommunistiline partei ammuigi mitte üksnes loota ülestõusu hea organiseerimise, oma organiseeritud wõitlejate wapruse jne peale. Kuigi wiimsed tingimused wäga tarwilikud on, ilma milleta kõige revolutsioonilisemagi seisukorra puhul ülestõusu laotada võib, ometi on majandusline olukord, milles wõidelda tuleb, kogu võimuvõtmise aluspinnaks ja lõpplootuwõttes otustawaks asjaks.

Kuid see ei tähenda sugugi, nagu tuleks ülestõusu organiseerimise ja kõigi taktiliste (wõitluswiisi) küsimuste peale kui kõrwaliste asjade peale waadata. „Ülestõus on kunst, nagu seda on sõda, nagu seda on teised kunsti liigid“, kirjutas Marx. Ja Lenin pani ülestõusu organiseerimisele määratusuurt rõhku. Mitte lootmine stüühhilise (loodusjõulise) ülestõusu wõidu peale, mitte arwamine, nagu oleks massidel võimalik wiglade, wikatite ja kirwestega organiseerimatu ülestõusu teel kukutada kodanline kord, mida kaitsewad hambuni sõjariistus ja hästiõpetatud sandarmi-, politsei-, fashistide jne wäed, vaid masside kõige hoolsam, kõige energilisem organiseerimine, hästi läbimõeldud ja läbitõõtatud plaan ülestõusuks, et otsekoheselt revolutsioonilisel filmapilgul ülestõusta kõigi sõjakunsti nõuete kohaselt ning niiviisi wastasega wõitlusse astuda elu wõisurma peale.

Wereojades arauputatud 1. detsembri ülestõus andis minu meelest wähemalt paar iseäranis wäärtuslikku näpunäidet sõjariistus wõitluse organiseerimise asjus. Nende juures tahaksimegi siinkohal peatada.

Igas sõjariistus wõitluses, olgu see „harilik“ sõda, partisaantegewus ehk sõja-

riistus ülestõus wõimuwõtmise eesmärgil, on määratluure tähtsusega ootamatu pealetungimine wastasele. Muudugi, proletaarne rewolutsioon ei saa olla ootamatu selle sõna üldises mõttes. Sulki ei saa wõitluseks ette valmistada salaja, waid rewolutsioonilise liikumise tõus kuni ta haripunktiini on ühenduses wastawa laianalatuslise kihutustõoga suuõnal ja kirja-teel, meeleawabustega jne. Seda hulgalist ettevalmistust ei saa warjata wastase eest. Kuid isegi stüühhilise liikumise rewolutsiooniliseks wõitluseks muutumise korral jääb küllalt ruumi „ootamatuks“ mõlemil pool. Ülestõusnud proletariaadil tuleb ühes ja teises kohas wastasele ootamata kallale tungida; tal tuleb wäljaastumisi waenlase jõudude seljataga ja seisukohtadel organiseerida, wastase wäeosasid wastuhakkamiseks üles tõsta jne. Sagedasti on siin edu wõimalik ainult siis, kui ettevõtte wastasele täitfa ootamata sünnib, ja iga-tahes kergendab ootamata wäljaastumine wastawat toimingut märksa.

1. detsembri ülestõusu organiseerijad seadsid üheks oma taktiliseks ülesandeks wastasele wõitlusfalkadega ootamata kallale tungida, et kodanuse kõige kontrewolutsioonilisemad ja wõitluswõimelisemad wäeosad osalt ära häwitada, osalt segamini lüüa, seega aega wõites proletariaadi laiemate hulkade mobiliseerimiseks. Jätame siin kõrwale waidlusaluse küsimuse, kas see mõte õige oli wõi mitte, ja waatleme wäljaastumise organisatsioonilist külge.

Wõitlusfalkade kokkukogumiseks muretseti Tallinnas mõnikümmend konspiratiivset korterit. Wõitlusfalkade kogumiseks waliti need korterid wälja, mis wastawate kallale-tungimise-objektide (staap, junkrute kasarmud, politsei ratsareferw jne) läheduses asusid. 30. novembri õhtul hakkasid kõige ustatamad felttimehed, iseäranis nais-feltfilised, wõitlusfalkade liikmeid neisse korteritesse koondama. Igasse korterisse määrati ustat felttimees komendaandits, kes selle järele walwas, et keegi wõitlus-salga liigetest enne üldist wäljaastumist korterist ei lahkuks. Niiviisi oli wastase promokaatoril wõimata wäljaastumisest teatada, kuigi niisugune ollus wast wõitlus-falkadesse wõis pugunud olla, nagu wähe-malt paariks kümmitus tõesti lugu oli.

Korterisse tõid ustatwad felttimehed sõja-riistad, siin sai iga falk oma ülesande ning astus siis teatud filmapilgul wälja.

Üks korteritest tuli iseäralikult wiisil mu-retseada. Nimelt puudus tarwilik arw kons-piratiivseid kortereid Tondi kasarmute lähedal. Otsustati mingi maja kasarmute lähedal oma alla wõtta. Sells waliti wälja üksit majake, mis asus umbes pool kilo-meetrit kasarmutest heinamaal. Lähem elu-hoone asus jellest umbes weerand kilomeetriga. Esialgne luurekäik, mille keegi felttimees korteritõstmise sildi all majasse ette wõttis, näitas, et seal kehwad inimesed elawad paari üürnikuga. 30. novembri õhtul wibewikus läks 6—7 täiesti ustatwat felttimeest maja „okupeerima“. Et niisuguse meestefalga liikumine ja majja sisseimine mingit kahklust ei ärataks ümbruses (mõõda lagedat heinamaad) asuwate majade elanikkude keskel, krääksutati minemisel har-moonikut, mis felttimeestele simmanipoiste wälimuse andis. Maja õue jõudmisel kõrwaldati rebasepilliga ära koer, kes walju kisa tegi. Kolm felttimeest asusid wäljas wahile, kuna teised tuppa astusid. Kodus oli perenaine, kellele ettepanek tehti, et ta majas lubaks tööliste koosoleku ära pidada. Perenaine seletas, et nemad mõlemad mehega ise ka töwõimelised on, kuid et ta korterit siiski „keelatud“ koosolekuts anda ei julge. Sellepeale kuulutati tema ühes teiste elanikkudega arreteeritaks. Kogu maja ühes kõrwalhoonetega otsiti läbi, kellegil üürnikul (kaupmehel) leiti sõjariist, mis konfiskeeriti. Kõik elanikud koondati ühte tuppa ja pandi waht juure. Sellejärele teatati bataljonikomanderile, et korter on walnis, ning „tehnikud“ hakkasid mehi salga kaupa koondama. Sellesse majasse koguti 60—70 meest. Kui falk pärast wälja astus, jäeti majasse weerand tunniks paar wahti, et keegi elanikkudest emeaegu lärmi lööma ei hakkaks.

Unname weel paari reaga täielikuma pilbi, kuidas tegelikult wõitlusfalkade kogumine sündis.

Wõitlusfalka (kümmitu) ülem teatas juba eelmisel päewadel oma meestele, et neil selle päewa (30. nov.) õhtul tungimata tuleb kodu olla. Wastawal tunnil läks ta paarile = kolmele mehele järele ja tõi nad määratud kohta, kus nad feltfi-

mehele edasi andis, kes mehed konspiratiivsesse forterisse wiis. Sellepeale läks wõitlusjalga ülem järgmise paari järele, andis nad jälle üle jne, kuni kõik kogutud olid. Wiimase paariga wõi wiimase mehega läks ka kümmitu ülem ise salaforterisse.

Runa Tondi heinamaal „okupeeritud“ maja juure linnast tähtse maad oli, loondatai linna serwale natute suuremad salgad mehi (mõned armule kuni 10), ja need salgad läksid mööda pimedat heinamaad juba üheskoos kohale. Runa kaitsepolitsei rahulikult magas, läks ka see toiming täiesti wahetuhtumijeta korda.

Kõik need ettewaatusabinõud ei olnud sugugi üleliigsed, et wäljaastumist wastasele ootamata ette wõtta. Näiteks salga hulla, mil ülesandeks oli tankidekuuri kallale tungida, oli provokaator pugunud — tankidebimõisjoni allohwitser. Oksel nõudis ta mitu korda, et teda forterist minema lastaks: ta tahtwat kasarmusse minna, et sõdureid „ülestõusuks ette walmistada“. Komendant täitis täpselt temale antud juhtnõude ega lastnud meest wälja. Wäljaastumisel aga, niipea kui salg uulitsale jõudis, pani see allohwitser jooksma, ruttas kasarmu ja ajas meeskonna üles, kes warsti tule awas meie seltsimeeste peale, kui need tankidekuuri waldasid. Minult salga juhtide külmawerelikkuse tagajärjel läks korda sõdurite kiiret organiseeritud pealetungimine tagasi lüüa, üks tank wälja tuua ja teised ära rikkuda.

Kõigi nende jt. ettewaatusabinõude juures oli wõimalik, et kogu õõ wäljel mööda wõrdlemisi wäikest Tallinnat mitu sada wõitlusjalga liiget konspiratiivsel wäljaastumiseks loondatai, mööda linna sõjariistu, lastemoona ja lõhkeaineid kanti ja weeti, wastase jõudude seisukorra ja liikumise järele walwati jne, ilma et wastasel sest wahematti aimu oleks olnud. Niisama sugune wõitlusallade loondamine pandi toime weel wäheimas linnas — Pärnus (kuigi seal see loomulikult sündis wäiksemas ulatuses ja wäljaastumine mõne ettenägematu takistuse pärast sel hommikul ära jäi). Ülestõusu organiseerijad olid nii kindlad oma konspiratsiooniliste wõimete juures, et nad isegi lõpulikult küsimust ära ei otsustanud, mida sel korral teha, kui loon-

dumine siiski enneaegu „lärmits lähed“. Oli kawatsus siis wõitumata wäljaastumine organiseerida (kirikutehade lõõmiste signaali järele, kuna teisi tehnilisi abinõusid sel silmapilgul küllaldasalt ei olnud).

Arusaadaw, et niisugune salgade konspiratiivne kogumine wõimalik on ainult hullade üldise revolutsioonilise meeleolu ja revolutsioonilise olukorra, konspiratsioonilise hästi wilunud ja täiesti ustawa parteikaadri juures; niisama peab parteil olema suur autoriteet ja poolehoidmine hulladeks. Wastasel korral on wõimata niisugust operatsiooni salaja läbi wita, isegi tarwilise arwu kohaste konspiratiivforterite leidmine (täiesti ustawate forteriperemeestega) täiks siis organisatsioonil üle jõu.

Ei ole wist waja pikalt seletada, kui suur tähtsus on niisugusel konspiratiivsel wõitlusallade loondamisel näiteks sõja korral M. Liidu wastu. Siis, mil waja on walgete wägede selja taga kahju teha, kui wast tarwis on taganewate wägede seas korralagedust weel suurendada, kui tarwis on ülestõusu organiseerida jne, siis ei saa põõrase walge terrori pärast, mida kehastab kaitseleit, seda mitte teistki, kui kõige suurema konspiratiivsus juures, mis peab wõimaldama ootamatu wäljaastumise.

Teiselt tahaksime siinkohal peatada õpetunni juures, mille saime sõjawäeosade uulitsale toomise asjus. 1924. a. majandusline ja poliitiline kriis lõi sõjawäes soodsa pinna revolutsiooniliseks propaganda- ja kühutustööks — kodanlike sõjawäe laotamiseks ja tema ühikute osade enamuse ette walmistamiseks wõitluse jaoks proletariaadi diktatuuri eest. See oli aeg, kus sõdurid ja madrused tööliste meeleawaldustest osa wõtsid, tööliste koosolekutel käisid, kirjandust hulga wiisi laiali laotasid, kus meie kollektiivid sõjawäes tõesti nagu seened kasvama hakkasid, tippudes sagedasti suuremaks minema, kui seda konspiratsioon lubab.

Kuidas seda sõdurite ja madruste revolutsioonilist aktiivsust ära kasutada? 1917. aasta oktoobris tegime meie lihtsalt: kutsusime sõjawäeosas mittingu kogu üks kord, teine kord, kolmas kord, kuni wäeosa meie poolt oli. Oktoobrirevolutsiooni ajal teadsime meie juba hääletas

mistest, walimistest jne, kuisuur poolehoid meil ühes eht teises wäeosas on; meeleawalduste järele wõisime ütelda, kuisuur seal revolutsiooniline aktiivsus jne. Kuid 1924. a. ei olnud meie Kerenški wabarriigis, kus tegelikult kahefugune wõim walitsis (ajutine walitsus ja töbliste ning sõlatite nõukogud). Disipliin kasarmus oli wast nõrgem kui muidu, ohwitserkond kartis teatud määral sõdureid, kuid ometi oli üldiselt ja terwelt sõjawägi muidugi alles ohwitseride „käes“, kuulis nende sõna.

Ülestõusjate mõju wäeosades wähenaldas osalt wanemate sõdurite demobiliseerimise sügisel (paar kuud enne ülestõusu), mis walitsus majanduslistel ja poliitilistel põhjustel warem toime pani kui harilikult. Ülestõusu organiseerijad otsustasid Tallinnas asuwast kaunis hästi „demoraliseeritud“, s.o. kodanluse wastu agiteeritud 10. polgust wähemalt mõne jao kohe wälja tuua, nende roodude abil teiste wäeosade wäljatoomiseks ja neutraliseerimiseks mõjuda. Kuid juht 1. detsembri päewadets wiidi paar roodu polgust wäljaspoole linna wahikorda. Wiimasel filmapilgul otsustati jalk töblisti saata ühte 10. polgu roodu, et seda katjuda wälja tuua.

Teine jalk saadeti lennuwäe-divisjoni, et seal wähemalt segadust sünnitada, katjuda lennumasinad wallata ja takistada nende kasutamist ülestõusjate wastu.

Kuidas 10. polgu roodus meie feltfimeeste ettevõtte arenes, on meil siia maani lähemalt teadmata. Nagu kuulda, läks wõitluskalk kasarmusse, äratas meeskonna ja hakkas teda agiteerima osawõtmisele ülestõusust. Sõdurid kahtlesid, kas see prowokatsioon ei ole; nad ei uskunud ka neid oma feltfimehi, kes wõitlusele kutsusid. Mgas waielus, kuni ohwitserid kohale jõudsid ja ühes hallparunite poegadega wõitluskalga wangi wõtsid.

Hoopis teistiti kujunes asi lennuwäe-divisjonis. Selle wäeosaja sõduritega ei olnud ülestõusjatel korda läinud sidet, weel wähem nende hulgas kollektiivi luua. Kindel ühendus oli divisjoni ainalt kahe mehhaniku läbi, kes seal üleajalistena teenisid, kellel aga sõdurite hulgas sidemeid polnud.

Wõitluskalk — 17 meest — astus ettenähtud ajal oma konspiratiivsest kogumispaigast wälja; teel waldas ta ühe wikekse politseijaoskonna, et sealt oma sõjariistadele ja lastemoonale lisa saada. Wõitluskalga oli teenitajaks lennuwäe mehhanik (allohwitser), teda sõdurid wäga hästi tundsid ja kel nende hulgas teatud autoriteet ei puudunud. Sellepärast oli salgal kerge wäljasseiswad wahipostid wangistada ja ilma kätata kasarmusse astuda. Siin wallati kohe wintpüskide piramiid; alles siis äratati sõdurid. Neile teatas salga ülem, et töblistel kodanluse wastu üles on tõusnud, et linnas wõitlus käib, et kõik sõdurid wahi alla on wõetud, kuid et need, kes proletariaadiga koos tahawad kurnajate wastu wõidelda, kutsutakse wõitlustest kõige aktiivsemalt osa wõtma. Mõned sõdurid hakkasid kohe „Internationaali“ laulma. Minult mõni üktil neist kahtles töbliste poole löömast, kuid teiste sõdurite agiteerimise peale olid ka nemad walmis töblistega ühekoos minna.

Sellepeale läksid meie feltfimehed allohwitseride juure, kes eraldi ruumis asusid. Mendega tehti samati nagu sõduritega, ja ka need ühinesid kogu komandoga. Natuke aja pärast oli kogu see wäike wäeosaja wõitluskalk walmis. Ka kats ohwitseri, kes walwekorral olid, ühinesid sõduritega (mõlemad lasti teatawasti pärast walgete poolt maha).

Nii sündis wäeosaja „ülewõtmise“ kõige suuremas korras ja wäga kiirelt. Digu juure tähendatud, et ta edaspidine tegewus (õigemini — tegewusetus) palju õnnelum oli. Selle asemel, et kohe aktiivsusit awalbada ja wastasele kallale tungida, jäi kalk ootamise seisukorda. Sõdurid nõudsid kohe pealetungimist, ent salga juhatus kõhles, mida teha. Saadeti mototõuklist linna, et staabist juhtnõure saada, kuid käskjalg wõeti walitsuse wahiposti poolt kinni. Nii ootas hästi kuulipildujatega, liikumiseabinõudega jne warustatud wäesalk seni, kuni wiimaks mõne tunni pärast ta sisse piirati ja pärast wõitlust wangi wõeti, kusjuures muist meeskonnast wõitluses surma sai, teised jamas maha lasti, ülejäänud wangistati. Mga ometi oleks see kalk sõdureid, eesotfas paremate Tallinna proletaarlastega, ülestõusule suurt abi anda wõinud, kui ta kohe kiirelt oleks linna rutanud; tal oleks

näit. kerge olnud 10. polgu sõdureid üles-
tõusule tõmmata.

Waatamata selle suure wäa peale, waa-
tamata sellele, et salga juhatusel algatusti
ja iseseiswat otsustuswõimet ei olnud, mis
nii tarwilikud on isearanis igas wõitlus-
es, kus tegemist ülestõusuga ning partisaan-
wõitlusega, ometi andis see wäike episood
suurepärase õpetunni, kuidas peab talitama
walgewäe kasarmus, et sõdurite proletaar-
semat osa kiirelt oma poole wõita. Rat-
sume nii oktoobrirewolutsiooni kui ka neist
kogemustest kokkuvõtte teha, kuidas nii-
sugusel juhusel talitada tuleb, kui sõjawäe-
osa, mis juba tublisti on rewolutsioni-
seeritud, kus meil kindel poolehoid, tarwis
on kiirelt wõitluse wiia kodanluse wastu.
Endastmõistetawalt ei saa tulewastes wõit-
lustes neid kogemusi kopeerida, waid tuleb
nii talitada, nagu wastaw olukord, tingi-
mused nõuawad, et tehtud wigadest ja
puudustest hoiduda.

1. Parteiliikmed, kes wäeosas
olemas, mida tahetakse konspiratiivse
ettewalmistuse järel järsku sõjariistus üles-
tõusule wiia, ei tohi ennem üles-
tõusu ajast mitte midagi teada.
Me ei tohi unustada, et sõdurite hulgas
ainult noored parteiliikmed wõiwad olla,
kel kogemused, osawus konspiratsioonis jne
kuigi suure ei ole. Nad wõiwad kergesti
asja enneaegu avalikuks teha. Pealegi
püüab kaitsepolitsei isearanis sõjawäeorga-
nisaatjiooni promokaatoreid sisse poetada;
kui kollektiiv wäljaastumise aega warem
teab, on ülestõusu enneaegne avalik-
tulek wäga tõenäoline.

Sellepärast tuleb kollektiivi nii ära ka-
sutada, et tema liikmed — kas osalt wõi
kõik — kasarmust enne wälja kutsutakse,
nad kuskil kokku koondatakse, neile üles-
anne ära seletatakse ja siis juba ühes
nendega ülesande täitmisele asutakse. Kes
sõduritest asjasse on pühendatud, seda ei
lasta enam milgi tingimisel ennem kasar-
musse ega üldse wabalt, omapead kuhugi
minna, kuni ülestõus alanud ei ole.

Julguse, wapruse jne poolest wähem
tuntud parteiliikmed on soowitaw kasar-
musse jätta. Nemad ei tea asjast midagi
jeni, kuni ei kuule seda ühes kõigi teiste
sõduritega. Siis kasutatakse neid nii nagu
keegi neist kohane.

2. Kasarmu waldamise kawa peab kõige
peenemalt läbi töötama. Rõhutame, et
seestpoolt (ainult sõdurite enese jõul) wälja-
astumine isearanis raske on, kuna ette-
walmistus siin wäga ja wäga kergesti
wõib „lärmiks“ minna, kuna siin promokaator,
kui ta asjast teada saab, iltagi tee
leiab, kuidas ettewõidet ära anda. Kui
sõduritest kommunistid üksipäinis, ilma
kohalise parteiorganisaatjioonita, tahawad
ülestõusu algada (näit. sõjawäerinnal, et
walgetest läbi murda ja punawäega ühi-
neda), siis on neilgi wast kergem oma-
waheline nõupidamine kõigi konspiratsiooni-
nduete kohaselt wäljaspool wäeosa otse-
kohesest asupaika teha. Minu meelest on
kergem wäljaspoolt wäeosa asupaika (näit.
kasarmusse) sisse tungida, kui seal sees
koosolekut wõi omawahelisi arutusi toime-
tada, kus wäljaastumise filmapill kindlaks
määratakse. Wuidugi wõiwad isearalised
olud sundida wäljaspoolt kasarmu organi-
seeritawast koosolekust lahti ütlema (näit.
kui sõduritel wäeosa asupaigast lahkumine
tegelikult wõimata on).

Suur tähtsus on kasarmusse wõi üldse
wäeosa asupaika tungimisel sellel, kui wal-
dajate hulgas mõni sõdur, allohwiiser wõi
koguni ohwiiser on, keda wäeosas tuntakse,
kes seal antoritseet on. Sõjariistadest,
mida sellejuures isearanis kasutada tuleb,
on kõige suurema tähtsusega rewolwrid ja
isearanis käsitranaadid; wiimased tekitawad
isegi kõige julgemates waenlastes tarwi-
likul määral „aukariisi“ ja sõnakuule-
likkust.

3. Eriajal tuleb kõik wäeosas asuwad
sõjawäelased wangiwõetaks kuulutada. Kõik
sissekäigud tuleb sõjariistus walwe alla
wõtta. Igasugune wastuhakkamine tuleb
kõige karmimalt maha juruda, ükskõik kes
wastuhakkaja ka ei oleks. Sellepeale on
tarwis lühike kihutus kõne (5—10 minutit,
mitte rohkem), mis ülestõusu eesmärgi ja
wäljawaated selgeks teeks. Kõne peab
olema kindel, julgustaw, wõitlusele kutju-
des kõiki proletaarseid sõjawäelasi.

4. Sellepeale tuleb wiirwitamata ja kii-
restli wäeosa poliitiline puhastus
läbi wiia.

1. detsemberi ülestõusus esiti lennuwäe-
divisjoni „mobiliseerimisel“, kui seal mitte
mingit puhastust ette ei wõetud, waid

sõjariistu pandi kõik, isegi allohvitserid ilma ühegi walikuta, isegi neeb, kes alles teiste sõdurite pealekäimise järele ülestõusnutega ühinesid. Täiesti selge on, et niisuguse sõjariistad kätte said linnakodanluse ja hallparunite pojad. Niisugune ollus, kuigi ta wast efsialgul proletaarse sõduritega kaasa tuleb, ei hakka tõsiselt mõtlema oma klassiwendade — kaitsekohtlaste, ohvitseride jne — wastu, waid pöörab taas otsekohe oma sõjariistad seljatagant ülestõusjate wastu, ehk wähemalt sünnitab lagunemist rewolutsioonilistes riikides. Sellepärast tuleb wali puhastus läbi wiia ja kõik waenuline ja kahtlane ollus kõrvaldada, wahi alla panna. Minult niisugusel korral on mõimalik mõitluswõimeline wäesalk wormeerida.

Kohalikul parteikollektiivil on sellejuures eriline tähtsus; just tema peab aitama waenulise olluse sõdurite hulgast kõrvaldada.

Olgu tähendatud, et selle puhastamise ajal iseäranis peab filmas pidama rewolutsiooniliste, eeskätt muidugi parteilistmete hiinangut, mis nad üksikutele ohvitseridele, weltweebliitele jne annawad. Kui sõdurite meeoleu niisugune on, et mõne oma piinajaga kõige waljuma rewolutsioonilise wiisi järele talitada, oleks efsitus neid sellest tagasi hoida. Wastupidigi, wäeosa, kes oma piitsameestega karmi lõpuarwe teinud, on enese kindlalt proletariaadiga ühelepoole baritaadi seadnud. Seda nägime Kerensti ajal wäeosades, kes webruarirewolutsiooni ajal oma meeskumad tsaariohvitserid ära häwitafid. Kuid igatahes peab hoiatama igasuguse „asjatu“ waljuse eest nende ohwitseride wastu, kes — kuigi nad wast truud kodanluse teenrid on — sõdurite hulgas „inimestena“ ja „heade“ ülematena populaarse on. Niisugused wastased tuleb sel filmapilgul lihtsalt wahi alla wõtta.

5. Komanderideks ei tohi mitte milgi tingimisel panna ohwitseri ja allohwitseri, kelle poliitiline meelsus tundmatu. Parem juba — kui ustawad sõjalise haridusega ja kogemustega seltsimeestest komanderid puuduwad — juhatamine anda wanemate sõdurite kätte, kelle poliitilise meelsuse juures kahtlust pole. Igale komanderile on tarwis määrata komisjar,

kelle tähtsam kohus on iga äraandjaga kõige karmimalt ümber läia. Komisarideks tuleb wõtta kõige julgemad ja wapramad parteilased, ja mida wähem mõne komanderi õige meelsus teada on, seda kindlam komisjar peab tema kõrwal seisma.

6. Kui wäesalk niisuguse kiirelt walmis wormeeritud, tuleb talle enne wäljaastumist lühike kihutusõne pidada, nii et igale sõdurile poliitiline ja ka sõjaline seisuford selge oleks (muidugi neis piirides, milles wiimast kõigile teatada wõib).

Niisuguse wäesalga peab mõimalikult kiiresti kohe mõitlusse tõmbama, mitte teda tegewusetu seista lasta. Sellest kõnelemata, et ülestõusu ajal iga filmapilt kallid on, ei tohi ka seda unustada, et tegewusetu olek sõdurite meeoleu peale rõhuwalt mõjub, aega annab arutusele, maad lasseb wõtta kahtlemisel ja kõhklusel, waenulise olluse agitatsioonil, mis siiski rewolutsionääride riikidesse satub. Kui salk kohe wälja astuda ei peaks saama ehk tal hiljemgi kustil oodata tuleb, on tarwis talle tööd leida (näit. seisukoha kindlustamine kaewikutega, baritaabidega).

Kogu aja peab käima poliitiline selgitustöö. Selleks peawad kõigepealt töötama poliitilised komisjarid. Edasi on tarwis igasse wähemasse gruppi panna kohaseid kommuniste, kes mitte üksnes mõitlustes salga semendiks ei pea olema, waid kes peawad sõdurite meeoleu rewolutsioonilise hoidma, kes kõigile tekkivatele küsimustele õige seletuse annawad, kes iga filmapiltu kahtuwad, et sõdureid poliitiliselt kaswata ja koolitada.

Ei tohi unustada, ei niisugune wäesalk, mis kiirelt, ilma kesiwama, ilma suurema järjekindla poliitilise kaswatusõbta on kokku klopitud sõduritest, kes meel eila kodanlike ohwitseride ees wärisefid wõi wähemalt masinatena nende sõna kuulsid, „püsiwusetu tasakaalu“ seisuford on. Seda salka peab efsimesel ajal wahetpidamata, kõige suurema hoolega „käs“ pidama; wastasel korral wõib ta ära laguneda, deferteerida, koguni wastase poole üle minna. Kui sõjaliselt tähtis on niisugusele „noorele“ rewolutsioonilisele wäesalgale efsimeses kokkupõrkes wäikegi mõit saawutada, et tema usu endasse tõsta (näit. mõne politseijaos

tonna ärawõtmise, walfali waldamine jne, kuft suurt wastupanekut ei ole, ehk mõne teise wäeosa uulitajaletoomine), siis on poliitiliselt tingimatatarwilik sõdurite hulgas

niisugune wäsimatu selgitus ja kihutusibõ organiseerida, et seal isegi mõnel raskemal wõitlusfilmipilgul kahtlus ei tekiks ei üles-
tõusu tõrge eesmärgi ega wõidu kohta.

J. A.

Parempoolse kallaku eksiõpetused

I. Filosoofilised eksiwaated

Selleks, et tegelikus elus õiget poliitilist liini hoida, peab oskama õieti hinnata olewat olukorda. See on aga wõimalik ainult siis, kui meie nähtusi dialektiliselt uurime, s.o. kui meie uurimise juures tarwitame dialektilist meetodi. Igasuguste kallakute eeltingimiseks on teoreetilised ja metodoloogised wead, mis warem ehk hiljem oma mõju seltsimehe praktilise tegewuse peale awaldawad. See ei tähenda muidugi mingil tingimisel seda, et, näiteks, parempoolse kallaku tõelisi põhjusi tuleb otsida sm. Buharini ehk teiste parempoolsete juhtide teoreetilistest wigadest. Niisugune oletus oleks wäga ja wäga ekslik. Parempoolse kallaku juured pesitewad neis sotsiaal-majanduslistes ja klassilistes wahekordades, mis walitewad kapitalismilt sotsialismile ülemineku ajajärgul, s.o. proletariaadi dik-tatuuri ajajärgul.

Kuid et nimelt teatud seltsimehed neid wigu teewad, teised aga mitte, siin mängiwad teoreetilised küsimused wäga suurt osa. Tõepoolest, miks suutiks, näiteks, Lenin õige taktika, õige küsimuste lahenduse anda, kuna Buharin ja paljud teised seda ei suutnud? Peasjalikult sellepärast, et Lenin meisterlikult oskas dialektilist meetodi tarwitada, mis talle wõimaluse andis tekkinud olukorras õiget teed, õiget sihti leida. Sellepärast, et Lenin õigel teoreetilisel alusel seisis ja sündmuste käiku tihti õigemini ja selgemini ette nägi kui teised.

Milles on siis sm. Buharini kui parempoolse kallaku teoreetiku peawiga? Selles, et ta ei ole suutnud omandada, ega oska tarwitada dialektilist meetodi, waid waatleb elu ja eriti ühiskondlisi prot-

sesse metafüüsiliselt, mehanistiliselt. Et see tõesti nii on, selles weendume kohe, kui tähelepanelikult jälgime sm. Buharini teoreetilisi arutusi, mis suuremalt jaolt tema „Ajaloolise materialismi teoorias“ on kokku wõetud. Meie räägime siin üldistest metodoloogilistest ja ilma-waatelistest, s.o. filosoofilistest küsimustest. Kuidas need wead majandus-teaduses nähtawale tulewad, sellest räägib käesolewa kirjatüki teine osa.

Dialektiline materialism ei tunnista abstraktseid tõdesid. Temal on iga tõde konkreetne. „Tõde“ on tõde ainult teatud tingimistel, teatud konkreetsetel juhtumisel. Dialektiline materialism waatab nähtusi kui ajaloolisi kategooriaid, kui protsesse, mis tekiwad, arenewad ja hääbuwad. Siit järgneb, et iga nähtust peab waatama ja uurima selles konkreetses olukorras, milles see nähtus tekib ja areneb. Igal nähtusel on oma iseäraldused, oma spetsiifilised iseloomujooned, mis teda teistest eraldawad ja ta teatud eri-nähtuseks teewad. Uurides olewat, tõelikkust, ei saa tähelepanemata jätta neid iseäraldusi, nagu ei saa asju ja nähtusi waa-delda ka isoleeritult, eraldatult, lahus teistest asjadest ehk nähtustest. Uurida iga nähtust, iga protsessi konkreetsetes sidemes ja wastastikustes wahekordades teiste nähtuste ja protsessidega, see on maksistlise meetodi üks esimestest põhilausestest. Kuid just selle põhilause wastu patustab sm. Buharin kõige rohkem.

Buharin ei anna oma töödes nähtuste konkreetset analüüsi. Määrused, mis ta annab, on äärmisalt abstraktseid ja üldised. Toome paar näidet tema „Ajaloolise materialismi teooriast“, mida meil

siamaaniõperaamatunaigalpooltarwitati ja sellepärast paljudel tuntud on. Waatame, kuidas waatab Buharin küsimusele: mis on ühiskond?

„See on kõige awaram wastastiku tegutsewate (mõjuwate) inimeste süsteem, mis kõik nende kestwad wastastikused tegutsemised endasse mahutab ja nende töö-sidemetel põhjeneb.“ (Autori sõrendus. — „Ajal. mat. teooria“, lhk. 82. H. Pöogelmanni tõlge, nagu igalpool.)

On see määrus wale? Ei ole wale, kuid on wõimatuseni abstraktne ja üldine, kus kõik karakteriline, mis igal ühiskonnal on, kadunud ja kõrwaldatud on. Ühiskond on wastastikku tegutsewate inimeste süsteem, mis töö sidemetel põhjeneb. Kuid praeguse aja ühiskond on kõigepealt klassiline ühiskond, mitte lihtsalt inimeste süsteem. Teiseks on praeguse nõukogude ühiskonna, kapitalistilise, feodaalse ja algaja ühiskonna wahel liig suur wahe, kui et neid wõiks niisugusesse üldisesse, mitte midagi ütlewasse määruksesse kokku wõtta. Et igal neist ühiskonnawormidest oma iseäraldused on, et neis igaühes oma eriseadused maksawad, seda ei saa Buharini määrusest kuidagi wälja lugeda. Kuid see pole ainus juhtum. Toome ainult weel ühe näite, nimelt, kuidas ta walmistuslised wahekorrad määrab, mis iga ühiskondlise korra aluseks on.

„Walmistusliste wahekordade all mõistan ma inimeste (kui elawate masinate) töö-koordinatsiooni ruumis ja ajas.“

Nagu näeme, on see määrus sama abstraktne kui ühiskonna määruski. Walmistuslised wahekorrad on töö-koordinatsioonid ruumis ja ajas. Mis see meile ütleb? Saame me siit ainsagi iseloomujoone? Ei saa. Näib nagu oleksid walmistuslised wahekorrad mingid loogilised kategooriad, mis igas ühiskonnakorras ühesugused. Tõepoolest on nad igal ajajärgul, hoopis isesugused ja lahkuminewad. Teiseks on küsitaw, kuiwõrd määrus „töö-koordinatsioonid“ meil

wastuwõetaw on, kuna klassiline moment siin pea täiesti warjule jääb. Töö sidemetest wõib meie arwates õigemini seal rääkida, kus jutt on horisontaalsetest aga mitte wertikaalsetest wahekordadest, s.o. ühe klassi liikmete wahekorrast, mitte aga klasside wahelisest wahekorrast. Meie ei suuda seda küsimust siin muidugi lahendada, waid tähendame ainult, et niisugune üldine määrus nagu seda Buharin annab, täiesti puudulik on ja liiga kõrgele ülemaise ilma tõuseb, mille tagajärjel paljud tarwilikud üksikasjad warjule jääwad.

Rohkem kui ükskord piitsutas Lenin teda niisuguste tühjade abstraktsioonide eest, ja seda õigusega. Püüdes määrusi anda, mis oleksid makswad kõigi aegade kohta, satub Buharin täiesti metafüüsilisele seisukohale, kuid siit weel samm edasi ja juba oledki idealismis.

Kui Buharinil üldine uurimisewiis abstraktne, metafüüsiline on, siis sama metafüüsiliselt mõistab ta ka kõiki dialektika põhiseadusi ja nähtusi objektiwes olemises. Temal on kõige aluseks mehaaniline liikumine, ja looduses kui ka ühiskonnas maksawad ainult mehaanika seadused. Temal on nähtuste wahel ainult hulgaline, mitte omadusiline wahe jne. Seletame seda ligmalt.

Dialektiline materialism ei waata ilma seiswana, liikumatuna, angununa. Tal on kõige olemise aluseks liikuw mateeria. Liikumine on mateeria tähtsam omadus ja on temast lahutamata. Ei ole liikumist ilma mateeriata, nagu ei ole ka seiswat, liikumatut mateeriat. Mateeria on tunnetaw ainult liikumise kaudu. Kus pole liikumist, seal ei ole muutumist ega arenemist, seal ei ole wastuolusid (sest iga liikumine on wastuoluline liikumine), ja niisugustest juhtumistest ei tea meie midagi.

Kõik nähtused kujutawad enesest protsessi. Nad tekiwad, arenewad ja kaowad, andes ruumi teistele nähtustele, mis on teistsuguste omadustega kui eelmised. Kõik need nähtused on üks ühega, teine teisega kuidagi seotud ja

olenewad üksteisest. Üks nähtus kutsub esile teise ja see on omakorda mingisuguse kolmanda nähtuse põhjuseks. Teiste sõnadega: nähtuste wahel walitseb põhjusline side. Selle põhjuslise sideme, ehk sidemete ülesleidmine ongi igasuguse teaduslise uurimise eesmärgiks ja ülesandeks.

Kuid mateeria pole igalpool ja igal juhtumil ühtlaselt organiseeritud, waid ta awaldusewormid on lõpmata mitmekesised ja omadusliselt kui ka hulgaliselt lahkuminewad. Elusad organismid on keerulisemad kui eluta loodud. Inimese peaaus on mateeria kõrgemalt organiseeritud kui mujal jne. Kui siin mitte ainult hulgalise, waid ka omaduslise wahega tegemist on, siis ei wõi keerulist nähtust waadata kui lihtsat kogu wõi summat, mis saadud lihtsamate nähtuste kokkuliitmisest, nagu seda teewad mehanistid. Keerulisi nähtusi ei saa seletada nende seadustega, mis maksawad lihtsates nähtustes, waid siin tulewad awada uued, iseäralised, spetsiifilised seadused, mis maksawad ainult sarnastel juhtumitel. Füüsika ja keemia nähtusi ei saa seletada mehaanika seadustega, ja bioloogia ei paindu ainult füüsika- wõi keemiaseaduste alla, waid siin maksawad oma eriseadused. Samati ei saa ühiskondlisi nähtusi seletada bioloogia ega üldise loodusteadusega, waid selleks on tarwis eriline teaduseharu — ühiskonnateadus, mis uurib neid eriseadusi, mis ühiskonnas makswad.

Kõige lihtsamad ja üldisemad on mehaanika seadused. Mehaanika uurib kehade wastastikust wahekorda, nende wäliseid suhteid, ega pööra tähelepanu nende sisemise ehituse peale. Mehaaniline liikumine järgneb kehade tasakaalu rikkumisest, mille põhjuseks on mitmesuguste jõudude kokkupõrkamine, nende antagonism. Näiteks käib mehaanilise liikumise alla: kehade kukkumine, weerumine, lendamine, kõndimine jne. Ühe sõnaga, mehaanilist liikumist wõib ette kujutada kui kehade koha wahetust, millele ei järgne mingisugust omaduslist muutust.

Mehaaniline liikumine on ainult hulgaline, matemaatiline liikumine.*)

Ei ole raske aru saada, et niisugune liikumine ainult üheks elemendiks üldises liikumises on. Arenemise, kui tähtsama liikumise põhjusi ei tule otsida wäliste jõudude tegewusest, waid see oneneb nähtuste sisemistest, immanentsetest põhjustest. Iga nähtuse arenemise põhjuseks on ta oma sisemine wastuolu. Dialektika õpetab, et iga nähtus sisaldab juba oma tekkimisel enese eitamise idusid, mis ta ajajooksul hääbumisele wiitwad ja uue nähtuse tekkimise põhjuseks on. See uus kannab omakorda jälle eneses wastuolusid, mis temaga lahutamatu seotud, ühtsed on. Wastaspoolsuste ühtsus, see on dialektika tähtsam põhiseadus. Iga nähtus areneb ja muutub omadusliselt teiseks nende sisemiste wastaspoolsuste wõitluse tagajärjel. Omadusline muutumine on sisemiste wastaspoolsuste wõitluse tulemus, on midagi wälisest, mille kaudu meie sellest sisemisest wõitlusest teateid saame. Wälised mõjud kas kiirendawad ehk takistawad seda sisemiste jõudude tegewust, kuid ei suuda meile mingil moel arenemise põhjusi seletada.

Kuid on terve rida seltsimehi, kes neist dialektika põhilausetest aru ei suuda saada, waid neid mehaanika seadustega, ja dialektilist arenemist ning liikumist mehaanilise liikumisega wahetada püüawad. Waatame kuidas sm. Buharin wastaspoolsuste ühtsust ja dialektilist arenemist mõistab.

„Nii siis: kõige aluspõhi on muutumise, alalise liikumise seadus. Iseäranis seadsid seda põhilauset kõige olewa muutuwest ja liikuwusest esipaigale kaks mõtteteadlast — Wana-Greeka ajajärgul Herakleitos ja uueamal ajal Hegel. Kuid nad ei leppinud ainult sellega; nad seadsid üles küsimuse, kuidas see liikumise käik

*) Meie ei käsitle siin dialektilise ja mehanistilise materialismi wahet põhjalikumalt, seda teeme eri artiklis. Praegu peatame sellel niipalju, kuipalju see tarwilik on ühenduses käesolewa küsimusega.

sünnib? Ja siis leidsid nad üles selle asjaolu, et alalised sise-mised vastuolud, sisemine wõitlus muutused nähtawale kutsuwad. „Wõitlus on kõige ema, mis sünnib“, ütles Herakliit (Herakleitos). „Wastuolu on see, mis edasi lükkab“, kirjutas Hegel.“ (N. B. „Ajal. mat. teooria“, § 23, lhk. 64.)

Meie tööme selle wäljawõtte sellepärast, et selle abil tihti tõendatakse, nagu mõistaks Buharin dialektilist liikumist täiesti õieti. Ja tööpoolest, siin on „wõitlus“, „sisemised vastuolud“ ja kõik mida soowite. Raske on sellele midagi vastu rääkida, sest see on õige. Kuid ei tule unustada, et siin edasi antakse, kuidas Hegel ja Herakleitos liikumist mõistawad. Ei saa ju rääkida dialektikast ja mõöda minna Hegelist ja tema tuntud põhilausest. Kuid kuulame kuidas Buharin seda põhilausest oma sõnadega seletab. Toodud wäljawõttele järgneb järgmine arutus:

„Tööpoolest, kujutame endile silmapilgukski ette, et ilmas mingisugust jõudude kokkupõrkamist, mingisugust wõitlust nende wahel ei oleks (minu sõrendus — P. M.), et mingisugused jõud üksteise vastu ei läheks. Mida see tähendaks? See tähendaks, et ilm liikumata tasakaalu seisukorras oleks, s.o. täieliku ja absoluutse paigalpäsiwuse, täieliku rahu seisukorras, kus mingit liikumist ei ole. Kus walitseb rahu? Waikus walitseb seal, kus kõik üksikud osakesed, kõik jõud üksteisega niisuguses wahekorras on, et mingisugust kokkupõrkamist ei sünni; kus mingisugust wastastikust mõjuawaldust ei ole; kus mingi asi ega jõud teist „ei riwa“; kus mingit vastuolu, mingit wõitlewate, wastamisi pörkawate jõudude wastasust ei ole; kus ialgi mingit tasakaalu rikkumist ei ole, waid kus, selle vastu, absoluutne paigalpäsiwus walitseb...“ (sealsamas).

Ja mõni lehekülj edasi loeme sellesamas waimus, ainult weel selgemini

ja kindlamini üteldud, kui wast toodud tsitaadis, et:

„... Ilmas on mitmes sihis tegutsewaid, üksteise vastu käiwaid jõulusid. Ainult haruldastel juhtumistel satuwad nad mõneks pilguks wastamisi tasakaalu. Siis on meil „rahu“ seisukord, s.o nende tõeline „wõitlus“ jääb warjule. Niipea aga kui üks neist jõududest muutub, tulewad „sisemised vastuolud“ silmapilk jälle nähtawale, tasakaal hääbub, ja kui ta silmapilguks uuesti jalule saabub, siis sünnib see uuel alusel, jõudude teise kombinatsiooniga jne. Mis sellest järeldub? Sellest järeldub, et liikumine „wõitlusest“, „wastuoludest, s.o. mitmesuguste sihtidega jõudude antagonismist ongi tingitud.“ (Lhk. 66.)

Kuulsite nüüd? Liikumise põhjus on „mitmesuguste sihtidega jõudude antagonismist“ tingitud. Säh sulle sisemised vastuolud ja immanentsed jõud! Nende asemele astuwad „jõudude kokkupõrkamine“, „jõudude antagonism“, „mitmes sihis tegutsewad“ jõud, mis üksteisega wõitlewad ja terwele liikumisele aluseks on. Sm. Buharinil on sisemine vastuolu, wastaspooluste wõitlus seesama mis jõudude antagonism, õigem, wiimane astub esimese asemele, on kõige liikumise põhjus. Wastaspooluste wõitluse asemel on tal wäliliste jõudude kokkupõrkamine, nende „riiwamine“ jne.

Arusaadaw, ei niisugusel wastaspooluste ühtsuse ja nende wõitluse, kui igasuguse arenemise aluse, mõistmisel dialektikaga midagi ühist ei ole. See on puht mehanistiline waade, nagu me juba seletasime. Ja Buharin on järjekindel mehanist algusest lõpuni.

Eitab siis dialektika jõudude kokkupõrkamist, nende antagonismi ühiskonnas jne? Mitte sugugi. Ainult et dialektikal ei ole sisemine vastuolu ja „antagonism“ mitte üks ja seesama, waid wiimane on sisemiste vastuolude saadus ehk tulemus. Sisemised vastuolud pesitsewad igas nähtuses juba algusest peale, kuid ainult siis, kui

need vastuolud juba niivõrd terawaks lähewad, et pinnale tungiwad, erijõud moodustawad, mis omawahel kokku pörkawad, ainult siis wõime rääkida antagonismist. Kui üteldakse, et kapitalistlikes korras on antagonism kapitalistide ja tööliklassi wahel, siis ei saa silmapilgukski unustada, et see antagonism põhjeneb nende sisemiste vastuolude peal, mis walitsewad kapitalistilise ühiskonna ökonomikas, walmistawate jõudude ja walmistusliste wahekordade, ehk warandusliste wahekordade wahel. Klassiwõitlus on ainult selle vastuolu wäljendus, selle tagajärg. Antagonism on vastuolu wäliste jõudude wahel, ja teda ei saa samastada wastaspoosuste wõitlustega, nagu teeb seda sm. Buharin ja teised mehanistid, kes püüawad mehaanika seadusi üle kanda ühiskonda ja kõike liikumist waatawad kui mehaanilist, matemaatilist liikumist.

Kuna Buharin wastaspoosuste ühtsuse seadust ei mõista, ei suuda ta arusaada ka nähtuste omadulisest muutumisest, arenemisest üldse. Temal on arenemine wõrdne hulgalise suurenemisega, nagu warsti näeme. Teiseks, nähes kõige liikumise põhjusi wäliste jõudude kokkupörkamises, jõudude antagonismis, mitte aga sisemistes vastuoludes, walitseb tal niisugusel juhusel, kui need wälised jõud tasakaalus on, wastamisi üksteist paraliseeriwad, täielik, absoluutne rahu, kus pole wähe- matki liikumist, nagu ta ise tõendab. Järjelikult on tal lähtepunktiks, millest ta nähtuste uurimisel wälja läheb, tasakaalu seisukord, seisak, aga mitte liikumine, nagu dialektikal. Kuid asi seisab selles, et wälja minnes tasakaalust, seisakust, ei suuda ei sm. Buharin ega keegi teine seletada liikumise tekkimist ilma kolmanda jõuta. Kuid see lõhnab juba õige tugewasti idealismi järele.

Waatama nüüd ligemalt kuidas sünnib sm. Buharini arwates dialektiline arenemine üldse ja mida kujutab enesest see kuulus tasakaalu-teooria, mille loomise Buharin oma teenuseks peab ja mis marksismi edasi arendama pidawat, nimelt pealegi — kõige ortodoksaalsemas liinis.

Rääkides, et wõitlus mitmesuguste sihtidega jõudude antagonismist tingitud on, jätkab ta järgmiselt oma arutust:

„Teisest küljest näeme siinsamas ka selle käigu wõrmi, esiteks — tasakaalu seisukord; teiseks — selle tasakaalu rikkumine; kolmandaks — tasakaalu uuesti jaluleseadmine uuel alusel. Ja siis algab lugu jälle ot-sast peale: uus tasakaal saab lähtepunktiks ta uuele rikkumisele, siis tuleb uus tasakaal ja nõnda edasi kuni lõpmatuseni. Üldkogus on meie ees liikumise protsess, mille alus-põhjaks on sisemiste vastuolude arenemine.“ (§ 23.)

Lähtepunktiks on, nagu me juba nimetasime — tasakaal. Näitused liiguwad ühest tasakaalust teise. Edasiliikumine sünnib siis kui tasakaal rikutud saab. Kuid see on ajutine nähtus ja peaaesjalikult ebaloomulik nähtus, millele peab järgnema uus tasakaal, teistsuguse jõudude - kombinatsiooniga. Kuid mis selle tasakaalu rikkumise wälja kutsub? Kust tuleb see „tõuge“? Selle peale Buharin wastata ei suuda, kuiwõrd tal tasakalu seisukorra juures „absoluutne“ waikus, täieline seisak walitseb, kus isegi sisemised jõud (kuipalju Buharin neid wahest siiski nimetab) mingit mõju ei awalda. Jääb üle ainult üks tee — apelleerida kolmandama jõu poole. Niisugust järeldust Buharin, nagu teisedki mehanistid, muidugi ei tee, kuid niisugune järeldus on paratamatu, kui asja lõpuni mõelda. Kui sm. Buharin seda ei tee, siis näitab see ainult ta järjekindlusetust ja elektismi. Kuid loeme poolelijäänud kohalt edasi:

... Hegel märkas seda liikumise iseloomu ja wäljendas seda järgmisel kujul: esialgset tasakaalu seisukorda nimetas ta teesiks, tasakalu rikkumist — antiteesiks, s.o. wastuseaduseks, wastulauseks, ja tasakaalu jaluleseadmise uuel alusel — sünteesiks (ühendaw põhilause, milles vastuolud on ära lepitatud). Seda kõige olemasolewa liikumise iseloomu, mis kolmeliikmelisesse wormelisse oli kokku wõetud („triaad“) nimetaski ta dialektikaks.“

Kõigepealt tähendame, et Buharin siin Hegelile lausa ülekohut teeb, kui ta tõendab, et Hegel triaadat dialektikaks nimetas. Juba Plehanow näitas, et Hegel mitte sugugi triaadat (tees, antitees, süntees) selleks ei pidanud, mis tema dialektilist meetodi iseloomustab. Mitte triaad ei ole peatunnus dialektilise arenemise juures, see on kõrvaline asi, vaid tähtis on nimelt see, et iga arenemine sünnib hüppeliselt ja et selle hüppelise arenemise põhjused ei ole mitte välised vaid sisemised jõud. Iga nähtus areneb ja muutub sisemiste, immanentsete jõudude, vastaspoosuste wõitluse tagajärjel. Just see asjaolu, et kõik nähtused arenewad immanentsete, aga mitte wäliste jõudude mõjul, just see asjaolu on eriti tähtis. Kuid seda nimelt Buharin ei märkaagi, vaid temal on dialektika nähtuse ühest tasakaalust, selle tasakaalu rikkumise kaudu, uude tasakaalu arenemine.

Buharinil on arenemise põhjuseks süsteemi ja ümbruse wahekord, õigem tasakaalu rikkumine süsteemi ja ümbruse wahel. Et seda piltlikumalt näidata, toob ta näite stepis elutsewatest loomadest. Kuiwõrd see näide selgesti karakteriseerib Buharini arenemisemõistes, siis ei ole üleliigne seda siin jälgida. Ta wõtab näitena kolm juhtumit. Esimesel juhtumil oletab ta, et ümbrus ei muutu ja järelikult — loomatõug ei arene, vaid püsib sellisena mis ta oli. „Siin on meil seisaku nähtus“, kirjutab Buharin ja nimetab niisugust juhtumit püsiwaks tasakaaluks.

Teisel juhtumil oletab ta, et tasakaal ei ole püsiw vaid liikuw, ja nimelt jaatawa märgi all.

„Püsiwat tasakaalu tegelikus elus siiski ei leidu. Niisugust juhtumist wõime ainult ette kujutada, sest tõeliselt ei sünni wahekord ümbruse ja süsteemi wahel kunagi endises proportsioonis uuesti. Teiste sõnadega: tasakaalu rikkumisele ei järgne tegelikult mitte uue tasakaalu jalulesead endistel alustel, vaid uus tasakaal sünnib juba uutel alustel. Oletame näiteks — wõtame samase loomaseltsi

rohtlaanest —, et murdjate arw mingisugusel põhjusel wäheneks, toitu aga rohkem kaswaks. Kahtlemata kaswaks siis loomade arw. „Süsteem“ kaswaks, uus tasakaal sünniks uuel, kõrgemal alusel. Siin on tegemist eduga, edasi arenemisega. Teiste sõnadega: ümbruskonna ja süsteemi wahekord on arwuliselt muutunud.“ (Lhk. 68.)

Edasi toob ta wastawa arutuse, kui tasakaal rikutud saab, kuid eitawa märgi all, s.o. kui kiskjate hulk kaswab, toit wäheneb jne. Kõigist neist nähtustest teeb ta järgmise kokkuwõtte:

„Selle kolme tüübi alla käiwad kõik nähtused, mida endile wõime ette kujutada. Liikumise põhialuseks on, nagu nägime, tõesti alaliselt uuesti tekkiw vastuolu ümbruskonna ja süsteemi wahel.“ (Lhk. 69.)

Mõtet, et süsteem just wälistel mõjudel muutub, kordab Buharin mitmes kohas. Lehekülg 99 loome järgmist:

„Meie teame juba, et kui süsteemist jutt on, siis süsteemi muutumise põhjusi süsteemi ja ta ümbruse wahekorra otsida tuleb. Niisama teame, et isegi arenemise kõige põhisamad jooned (süsteemi edu, seisak ehk lagunemine) nimelt sellest ripuwad, missuguses wahekorras kõnesolew süsteem oma ümbrusega on. Selle wahekorra muutumisest tulebki seega põhjusi otsida, mis süsteemi enese muutumise wälja kutsuwad.“

Nii siis, Buharin waatab arenemist kui hulgalist muutumist, kui matemaatilist, arwulist juurekaswu, mille põhjuseks on wäline mõju, ümbruse muutumine. Ja mitte ainult loomade „süsteemi“ ei waata ta sellelt seisukohalt, ka inimühiskonna arenemise põhjusi tuleb otsida mitte ühiskonnast enesest, vaid ühiskonna ja looduse wahekorra.

Nagu teada, tõendawad maksistid, et kogu ühiskonna arenemise aluseks on walmistawate jõudude kaswamine ja arenemine. Kuid miks walmistawad jõud arenewad? Mis kutsub esile nende muutumise?

Buharin, selle küsimuse peale wastust otsides, läheb ka siin wälja oma tasukaala teooriast ja seletab walmistawate jõudude muutumist ühiskonna ja looduse wahekorraga.

„Wastus sellele küsimusele, wastus, mida ma ainuõigeaks pean, on järgmine: walmistawad jõud määravad ühiskonna arenemise sellepärast ära, et nad ühiskonna, kui teatud reaalse ühiskogu ja ta ümbruse wahekorda wäljendawad... Wahekord ümbruse ja süsteemi wahel on aga suurus, mis lõpujoonel iga süsteemi liikumise määrab.“

„Olgugi, et walmistawad jõud „aluspõhja“ ja „pealisehituse“ mõju all muutuvad, nende mõjude tunnustamine ei muuda põrmugi põlist tõsiasi: wahekord ühiskonna ja looduse wahel, see ainelise energia hulk, mille waral ühiskond elab ja mis ühiskonna elu protsessis igawiisi wõib ümber kujuneda, see wahekord on alati määrataw suurus.“ (Lhk 368.)

Walmistawad jõud olenewad ühiskonna ja looduse wahekorrast ja sellega on Buharini arwates küsimus lahendatud. Kuid asi pole siiski nii lihtne kui esialgul paistab. Waatame küsimust ligemalt. Oletame, et walmistawad jõud olenewad süsteemi ja ümbruse wahekorrast. Kuid millest oleneb ühiskonna ja looduse wahekord? Millest oleneb see „energia hulk“, mis ühiskond loodusest ammutab?

Keegi ei eita, et see wahekord ühiskonna mitmesugustel arenemisjärkudel mitmesugune on. Energia hulk, mis algaja ühiskonna tarwitada oli, on wägagi lahkuminek sellest energiahulgast, mida praegune ühiskond loodusest saab. Siis oli inimene looduse mängukann, nüüd painutab ta looduse jõud oma tahtmise alla. Millest oleneb see muutumine, mis siin sündinud on ja edaspidigi töötab sündida? Keegi ei kahtle wist, et see muutumine walmistawate jõudude arenemisest tingitud on. Sellest, missuguses seisukorras on ühiskonna walmistawad jõud, olenes see ainelise energia hulk, mida ta loodusest suudab ammutada.

Tarwitades Buharini määrust, satume paratamatalt nõiaringi. Walmistawate jõudude arenemine oleneb ühiskonna ja looduse wahekorrast ja see wahekord oleneb walmistawate jõudude arenemisest. Arusaadaw, et niisugune lahendus midagi ei lahenda, ega wõigi seda teha.

Millest oleneb siis walmistawate jõudude arenemine? Mis on nende muutumise tõsisteks põhjusteks? Selle peale wõib ainult ühtemoodi wastata. Walmistawad jõud olenewad ja arenewad nende sisemiste wastuolude sunnil, mis walitewad walmistawate jõudude ja walmistustliste wahekordade wahel. Ainult see sisemine wastuolu, nende alaline wõitlus, ainult see suudab meile seletada ühiskondlise arenemise protsessi.

Et mitte walearwamisi tekitada, nagu eitaksime me ümbruse mõju hoopis, tähendame siin, et ümbrusel muidagi määratusuur tähtsus on. Wõtame konkreetse näite: Kaugel põhjas arenewad walmistawad jõud äärmiselt aeglaselt ja pikka-mööda. Miks? Sellepärast, et wälised tingimised seda takistawad. Ameerikas, samati kui meil Nõukogude Liidus, arenewad walmistawad jõud imekiirelt ja jällegi sellepärast, et looduslised tingimised seda soodustawad. Siit järgneb, et ümbrusel määratu tähtsus on ühiskonna arenemise peale, ja seda ei eitagi keegi. Kuid milline ka nende tähtsus ei oleks, ikkagi jääwad nad ainult eeltingimiseks, et see arenemine wõiks sündida, ega suuda mingil tingimisel seletada seda, miks see arenemine üldse sünnib. Pealeselle näitab ajalugu, et mitu ja mitu ühiskonda, mille ümbrus peaaegu sugugi ei muutunud, kas hoopis häwinesid ehk wäga aeglaselt arenewad, kuna teised, wõrdsetes tingimistes kiirelt edasi läewad. Siin mõjuwad sisemised jõud (muidugi wõiwad selleks ka wälised põhjused olla). Looduslised tingimised Nõukogude Liidus ja wanal tsaari-Wenemaal on peaaegu täiesti ühed ja samad, kuid walmistawate jõudude kaswus näeme hiiglawahet. See näitab, et ühiskonna ja looduse wahekord ise seletamist nõuab, ja ei walmistawate jõudude ega muude nähtuste arenemist seletada ei suuda...

Meie ei saa Buharini tasakaaluteooria juures enam kaua peatada, sellepärast vaatame ainult veel ühte küsimust, milles Buharin, wälja minnes oma tasakaaluteooriast, jämedad wead teeb. Peatada sellel küsimusel on seda tarwilikum, et ka mõned meie seltsimehed, kellele aega ehk wõimalust ei ole olnud selle küsimuse üle põhjalikumalt järele mõtelda, Buharini wiga kordawad. See on küsimus rewolutsiooni ajajärkudest.

Nagu teada, jaotab Buharin rewolutsiooni täiesti mehanistiliselt peaausjalikult kahte osasse: purustamise ajajärk ja kordaseadmise ajajärk. Pealeselle jaguneb tal rewolutsioon veel mitmeks erirewolutsiooniks, mis üksteisele järgnevad. Algab rewolutsioon ideelise ehk ideoloogilise rewolutsiooniga. On see läbi, siis tuleb poliitiline rewolutsioon, mis lõpeb wõimuwõtmisega proletariaadi poolt. (Jutt on proletaarsetest rewolutsioonist.) Peale wõimuwõtmist tuleb majandusline ja siis tehniline rewolutsioon.

Präegusel momendil elame meie Buharini arwates tehnilist rewolutsiooni läbi ja sellepärast peab poliitilisel ja majanduslisel alal püsima olew wahekord, olew tasakaal. Selle tasakaalu alleshoidmine on üheks peaaulesandeks, kui me tehnilist rewolutsiooni tahame läbi wiia, ilma milleta sotsialismi ehitamine muidugi wõimata on.

On niisugune liikumata tasakaal „proletaarse rewolutsiooni ja talupoegade sõja wahel“, nagu Buharin räägib, üldse olemas? Muidugi ei ole. Kuidas meie seda tasakaalu mõistame, sellejuures peatame allpool, kuid vaatame pisut ligemalt, on niisugune rewolutsiooni üksikutesse järkudesse jaotamine õige. Was-tus wõib ainult eitaw olla ja nimelt sel lihtsal põhjusel, et tegelik rewolutsioon niisuguseid erijärgusid ei tee.

Mis sünnib praegu meie majanduses, meie elus üldse? Mis sünnib külas? On meil praegu ehitamine wõi lõhkumine? Tehniline wõi majandusline rewolutsioon? On poliitiline ja ideoloogiline rewolutsioon lõpnud?

Nende küsimuste peale ei saa wastata metafüüsiliselt ei wõi ei, waid peab sündmusi jälgima ja uurima dialekti-

liselt. Ja sellest seisukohast waadatuna ei saa niisugust wahet teha, nagu Buharin teeb. Meie elu ümberkorraldamine on ühtaegu lõhkumine ja ehitamine. On ühtaegu tehniline, majandusline, poliitiline ja ideoloogiline rewolutsioon. Wõi ei sünni selle tagajärjel, kui meie külla masinaid saadame, mis kollektiivsete majapidamiste asutamisele wiib, ka poliitiline ja ideoloogiline murrang külas? Muidugi sünnib, ja peabki sündima, sest need nähtused on omawahel seotud. Meie ei saa siin peatada, milkombel talupoja, kui eraomaniku, ideoloogia seotud on nende walmistusliste wahekordade, walmistuse wiisiga jne, mis külas walitsewad. See on omaette teem ega kuulu otsekohe siia. Meil on sellest küll, kui me seda sidet konstateerida wõime, ja sellega ühes näitame, et need mitmesugused protsessid, mis külas sünniwad, lahutamatud on, et neid ainult kui terwikut wõib waadelda.

Rewolutsioon on mitmekülgne protsess, mis haarab oma alla kogu ühiskondlise olemise, kogu elu. Ühel ehk teisel ajajärgul tuleb üks ehk teine neist mitmesugustest külgedest terawalt nähtawale, on niitelda tooniandew, kuid see ei õigusta veel rewolutsiooni jaotamist mitmesugusteks erijärkudeks. Ainult kõikide nende elementide ühtsus, protsess kui terwik, kuid kui mitmekülgne terwik, annab meile õige ettekujutuse sellest, mis meil praegu sünnib.

Edasi. Meie ülesandeks ei ole kaugeitki olewa wahekorra ehk tasakaalu, nagu Buharin ütleb, alleshoidmine, waid selle muutmise, ja nimelt rewolutsiooni kasuks. Meie ülesanne ei ole mitte ainult protsessi passiivne jälgimine ja uurimine, waid ka aktiivne kaasaaitamine.

Tähendame siin mõõdamannes, kuidas vaatame meie tasakaalu peale, mida Buharin igal wõimalikul juhtumil esile toob. Eitab dialektika tasakaalu? Mitte põrmugi. Kuid ta eitab mehaanilist tasakaalu. Ta eitab niisugust tasakaalu, kus walitseb „absoluutne“ rahu, täielik liikumatus. Niisugust metafüüsilist tasakaalu eitab dialektika tõesti, ja seda õigusega.

Dialektiline materialism läheb välja liikumisest kui kõigi nähtuste alusest ja waatab seisakut kui suhtelist, ajutist nähtust lõpmata liikumise ja arenemise ahelikus. Meie mõistame tasakaalu kui teatud omaduste iseloomuliseimate joonte, teatud iseäralduste suhtelist püsiwust. Kuid siin võib jutt olla ikkagi ainult suhtelisest, mitte absoluutsest seisakust. Kui teatud omadused ajutiselt püsiwad, kui wahetpidamata arenemine hetkeks katkestub, siis nähtuse ehk protsessi sees ei walitse selle pärast veel täieline seisak. Seal läheb hulgaline arenemine, ettewalmistus omaduslikeks muutumiseks, hüppeks. Sellest järgneb, et tasakaalu ei saa mõista kui täielist seisakut, absoluutset waikust, kus mingit liikumist ega wõitlust ei ole. Tasakaal on ise samane protsess, on dialektiline aga mitte mehanistiline, metafüüsiline mõiste, kuiwõrd teda tarwitatakse ühiskondliste protsesside ehk teiste keerulisemate nähtuste juures. Õigem on, nagu me alguses tähendasime, tarwitada siin ühtsust. Mitte tasakaal üksikute elementide wahel, waid nende elementide ühtsus on keerulisematel juhtumistel olemas. Ainult mehaanikas wõime rääkida tasakaalust, selle rikkumisest jne. Kuid seda ei suuda Buharin, ega teised mehanistid mõista, sest et nad sisemist liikumist, sisemiste jõudude ühtsust ja wõitlust ühel ja samal hetkel, ühes ja samas nähtuses, ei mõista. Neil on liikumine wäliste jõudude kokkupõrkamise tagajärg, mis tasakaalu rikkumisele wiib. Kuid selles asi seisabki, et Buharin kogu liikumist kui mehaanilist liikumist waatleb.

Buharin wastab, jõudude tasakaalust jne rääkides, mida kritiseeriti kui mehanistilist määrust, selle peale järgmiselt:

„Täiesti ebaõige on etteheide, nagu oleks see wormuleerimine mehaaniline, ja ebaõige sellepärast, et praegusaja mehaanikat dialektikaga wastamisi seada ei wõi. Kui mehaanika dialektiline ei ole, s.o. kui kogu liikuminegi dialektiline ei ole, mis jääb siis dialektikas üle.“

Siin räägib Buharin otsekohe, et ta kogu liikumist waatab kui mehaanilist

liikumist. Wõib siis mehaanilist liikumist dialektilise liikumisega wastamisi seada? Muidugi ei wõi, kuiwõrd mehaaniline liikumine on ainult osa üldisest liikumisest, ja võib, kuiwõrd osa ei ole terwe. Kuid küsimus pole wastuseadmisest, waid sellest, kas on kõik liikumine mehaaniline, ja siin peame wastama — ei.

Peatame veel õige lühidalt ühel dialektika põhiseadusel, kus Buharin samati täiesti wastuwõtmatu seletuse annab. See on seadusepärasuse ja juhuslikkuse küsimus. Nagu teada, tunnistab dialektiline materialism, et ilmas walitseb nähtuste wahel seadusepärase side, põhjusline side. Igal nähtusel on oma põhjus, mis ja wälja kutsus. Kuid meie räägime tihti juhustest. Kellegil kukkus telingult, kui ta sealt mööda läks, kiwi pähe, mis ta surnuks löi. On see juhus? Muidugi on. Ei ole sel juhusel oma põhjused? On ka. Mõõdamineja juhtus just sel silmapilgul seal kohal olema, kui kiwi telingult alla langes. Et kiwi langemisel ka oma põhjused olid, see on kindel. Nagu siit järgneb, ei tähenda juhus veel seda, et teatud nähtusel põhjused puuduwad. Kuid waatame, kuidas sm. Buharin selle peale waatab. Ta toob näiteks juhuse, et ta oma wana tuttawaga, keda ta kaua aega ei olnud näinud, uulitsal kokku juhtus. Miks nimetab Buharin seda kokkusäämist juhuliseks?

„... sellepärast, et ma neid põhjusi ei teadnud, mis mu tuttawa liikuma panid, et ma isegi seda ei teadnud, et ta minuga ühes linnas elab ja et ma seega meie kokkusäämist ette näha ei wõinud.“

Nagu siit selgub, on juhus Buharini arwates subjektiivne nähtus. Kokkusäämine on sellepärast juhuslik, et meie ei teadnud selle põhjusi, s.o. juhus on see, kui meie neid põhjusi, mis nähtuse wälja kutsuwad, ei tea. Selles mõttes wõtab Buharin oma arutused järgmiselt kokku:

„Kui meie kahe ehk mitme põhjuslise ahela (põhjusterea) ristipõimuwa tegewuse juu-

res ainult ühte põhjusterida tunneme, siis paistab nähtus, mis sellest ristpõimumisest sünnib, meile juhuslik olewat, kuigi ta tõeliselt täiesti seadusepärane on... Nii ei ole sõna kindlas mõttes, mingid juhuslikke, see on ilma põhjusest nähtusi. Nad võivad meile juhuslikkudena paista, kui meie küllalt nende põhjusi ei tunne.“ („Ajal. mat. teooria“, § 15.)

Niisugune küsimuse lahendamine ei ole muidugi õige. Kõigepealt ei saa juhust mõista kui niisugust nähtust, mille üldse põhjust ei ole. Niisuguseid nähtusi ei ole muidugi olemas. Kuid sellega ei ole küsimus wastatud. Tõepoolest, kui meie juhust üldse eitame, s.o. kui meie ei tunnista juhust kui objektiivset kategooriat, siis satume paratamatalt fatalismi ja peame tunnistame, et kõik läheb nii nagu ta läheb, muuta ei saa me midagi. Nii tuleb wälja, et isikul pole mingit tähtsust jne. Meie ei saa selle küsimuse juures pikalt peatada ega seletada, milline tähtsus n.n. ajaloolistel juhusel on, waid tähendame, et dialektiline materialism nende tähtsust mingil tingimisel ei eita.

Mis on siis juhus ja millega eraldub ta seadusepärasusest? Selle peale wastame meie järgmiselt: juhus on niisugune nähtus, mis ei olene teatud protsessi, teatud sündmuste ehk teatud nähtuste sisemistest arenemispõhjustest, sisemisest seadusepärasusest. Kui telingult allakukkuw kiwi mu sõbra tappis, siis on see juhus, sest minu sõbra sisemine arenemise loogika ei nõudnud seda kui paratamatust, ei wiinud selleni, waid see oli wälise põhjuste tagajärg. Kui Buharin oma sõbraga kokku juhtub, siis ei olene see Buharini ega ta sõbra sisemise arenemise seadusepärasusest, et nad kokku peawad juhtuma. Nad võivad ka mitte juhtuda, kuid siis, kui see sündinud on, awaldab see teatud mõju nende mõlemate peale, jätab oma jäljed nende edaspidise arenemise peale.

Mehaanistid seawad juhuse ja seadusepärasuse wastamisi. Kas seadusepärasus wõi juhus? Walitseb ilmas

ainult juhuslikkus, kaos, kus mingit seadusepärasust ei ole, nagu A. Bogdanow tõendab, wõi jälle walitseb siin täielik seadusepärasus, kus ruumi ei ole mingisugusel juhusel. Nii paneb küsimuse ka Buharin ette, kui ta juhuse all ainult subjektiivset kategooriat mõstab ja selle põhjusliste nähtustega wastamisi seab. Dialekttilisel materialismil ei ole ülepääsemata wahet juhusest seadusepärasusele, waid waatab neid kui ühtsust. Lõpuks ei ole seadusepärasus ka midagi muud kui lõpmata juhuste ahelik, mis seadusepäraselt kordub. Need nähtused on dialektiliselt seotud, lähewad üksteiseks üle jne. Kuid et sellest ühtsusest aru saada, peab mõistma dialektika põhiseadusi dialektiliselt, mitte aga mehanistiliselt, nagu Buharin.

Meie jõuame lõpule. Tähendame mõõdamines weel ühele asjaolule. On arwamine nagu oleks tasakaaluteooria Buharini oma waimusünnitus. Tõepoolest pole asi nii. Tasakaaluteooria on laenatud A. Bogdanowilt, nagu paljugi muud, millest Buharin räägib. Huwitaw on see, et Buharin seda tasakaaluteooriat, mille abil Bogdanow Engelsi püüdis ümber lükata, s.o. mille abil Bogdanow dialektika wastu wõitles, nüüd dialektikaga siduda püüab. Arusaadawalt ei wõi see wiia mujale kui eklektismile, kui mitte otsekohe Bogdanowi reele. Üldse on Bogdanowi ja Buharini wahel palju ühist, mis wist küll sellest tuleb, et Buharin oma filosoofilised waated Bogdanowi mõju all wälja töötas. Meie ei mõtle siin Bogdanowi waateid arutama hakata, kuid tähendame, et Lenin küllalt suurepäraselt ja selgesti ära näitas, et Bogdanowi „empiriomonism“ muud midagi ei ole kui üks subjektiivse idealismi kõrwalharudest. Bogdanowi arwates walitseb ilmas kaos, lõpmatu korralagedus. Sinna kaosi toob inimese organiseeriw mõistus korrapärasuse, loob süsteemi, mille üksikud osakesed tasakaalus on.

Siit tuleb meie arwates ka Buharini tasakaaluteooria idusid otsida, samati kui ta liikumise-mõiste algidud Bogdanowi ja teiste metafüüsikute filosoofias peituwad. Kuid need on ammu ümber

lukatud. Lenin lõi Bogdanowi väited pihuks ja põrmuks, ja nii teeb dialektiline materialism iga katsega, mis püüavad rewideerida dialektilise materialismi kui proletariaadi ilmawaate teaduslist alust.

Dialektiline materialism on inimese mõtlemise mitmetuhande aastase arene-

nemise wili. Mehanistline ilmawaade, mehanistline materialism oli üheks lüliks selles arenemise protsessis ja selles seisab ta ajalooline tähtsus. Kuid minna dialektilise materialismi juurest tagasi mehanistliku materialismi juure — see on pikk samm tagasi, mitte edasi.

P. Melsel

II. Parempoolsete wead majanduslistes küsimustes

Parempoolset kallakul kommunistlikes parteis on oma pikk ajalugu seljataga. Eriti kogukas on see ajalugu sm. Buharini eksmistes. Seda ajalugu meie siin puudutama ei hakka, waid käsitame ainult neid küsimusi, mis praegu tähtsad on, s.o. põlewamaid päewaküsimusi.

1. „Organiseeritud kapitalism“

Parempoolsete õpetuses imperialismi kohta on kõige tähtsam n.n. „organiseeritud kapitalismi“ küsimus. Nende seisukoht selles küsimuses toob terve rea täiesti walede järelduste ja otsuste juure. Selle seisukoha tähtsamaks teoreetikuks on sm. Buharin.

Buharini seletuste järele on praegusa aja imperialism — organiseeritud kapitalistlik majapidamine; organiseeritud ses mõttes, et wastuolud kapitalistlike riikide sees ära kaowad ja järele jääwad ainult wastuolud riikide wahel.

Oma raamatus „Ülemineku ajajärgu ökonomika“*) kirjutas sm. Buharin (lhk. 10):

„Finanskapital häwitas walmistuse anarhia suurte kapitalistlike riikide sees ära.“

Seda mõtet on sm. B. mitu ja mitu korda ka hiljem korranud. Tema arwates muutuwad trustid, sündikadid ja muud hiiglasuured kapitalistlikud majan-

duslised organisatsioonid niiwõrd wägewateks ning mõjuwateks, et kapitalistid kõik turu nõuded jne täpselt arwesse suudawad wõtta ja et need suurettewõtted siis ka walmistamist sellekohaselt korraldawad. Seega kaob korralagedus riikide sees.

Moskwas sm. Lenini instituudis on alal eksemplar sm. Buharini nimetatud raamatust, mida sm. Lenin omal ajal luges ja milles Lenini märkused alal on. Siin toodud Buharini lauses, „Finanskapital häwitas walmistuse anarhia suurte kapitalistlike riikide sees ära“, märkis Lenin sõna „häwitas“ ära ja kirjutas juure: „ei häwitanud“*)

Paar lehekülge nimetatud kohast edasi (lhk. 14) kirjutas Buharin:

„Irratsionaalsest süsteemist muutus kapitalistlik rahwamajandus ratsionaalseks organisatsiooniks, subjektita majandusest majandustawaks subjektiks.“ (Sõrendus sm. Buharini oma.)

Lihtsamas keeles öeldud tähendab see seda, et kapitalismi organiseerimata majandus on meie päewil saanud organi-

*) Lenini tehtud märkused Buharini raamatu äärtel on nüüd täielikult trüklis awaldatud Lenini instituudi väljaandes „Ленинский сборник“, XI, 1929. a.

Seal puudutawad Lenini märkused kõiki küsimusi, mis Buharini raamatus leiduwad. Sealt on ka näha, kuwõrd peenelt Lenin seda Buharini tööd luges. Peale üksikute märkuste (neid on aga seal paarsada!), osa nendest on wäga heakskiltwad, kaugelet suurem osa aga kas laidawad ehk Buharini eksitusi parandawad) on seal raamatu lõpus ka üldine hinnang kogu raamatu kohta. See üldine raamatu hinnangu kokkuwõte (summa summarum, nagu Lenin seda matemaatilise märgiga seal tarwitab) algab sõnadega: „lusikas tõkatit meepotis“.

*) See raamat ilmus 1920. a. Siin ja taga pool tsiteerime wenekeelse väljaande järele. Eestikeelne väljaanne pole küllalt täpselt tõlgitud. Näit., siinsamas tsiteeritud koht on seal tõlgitud: „Rahanduskapitaal häwitas walmistuse anarkia suuril kapitalistlike mall“. Täiesti rahwuswahelist sõna „finanskapital“ ei wõi eestikeelde tõlkida „rahanduskapital“. Rahanduskapital on hoopis midagi muud.

seerituks, et „peremeheta“ majandusest on see saanud „majapidajaks peremeheks“. See mõte polnud Buharinil mitte juhuslik eksitus, vaid niisugune oli kogu tema waade (nimetatud raamatus on veel palju teisigi sarnaseid kohti samase siuga; meie tõime siin ainult kaks lauset).

Sedasama mõtet avaldas sm. Buharin ka oma teises raamatus „Imperialism ja kapitali kuhinemine“, kus ta, näit., kirjutas (lhk. 83; sõrendus sm. B. oma):

„Riiklik kapitalism (kodanlikes riikides) on kollektiivne - kapitalistlik kord, kus meil, järelikult, organiseeritud, kuid klasside seisukohalt waadates samal ajal antagonistiline majandus on.“

Peale muu on selles lauses veel see wiga, et Buharinile paistab, nagu oleks meiepäewa kapitalism antagonistiline (s.o. sisemiselt vastuoluline) ainult klasside seisukohalt waadates. Ja just seda widadut mõtet kripsutas sm. B. ise alla. Asi pole nii. Kapitalism on antagonistiline ka „iseenesest“; kapitalism on vastuoluline objektiivselt; kapitalism on vastuoluline tegelikult, tõepoolest; kapitalism on ja jääb vastuoluliseks olenemata meie ehk klasside waatepunktist ehk tahtmisest.

„Kollektiivne - kapitalistline kord, kus on ... organiseeritud majandus“ — see mõte käib punase joonena ka kõikidest hilisematest Buharini töödest läbi, kus ta seda küsimust aga puudutab. Sedasama mõtet waitas ta ka oma artiklites, mis ta suwel partei keskhäälekandjas „Prawdas“ avaldas.

Sellest weast järgnewad ka teised parempoolsuse wead, kuiwõrd need imperialismisse puutuwad. Otsekoheselt siit järgneb, et kui imperialistlike riikide sees kapitalism organiseerituks muutub, siis kaowad riikide sees ka majanduslised vastuolud ära. Nende riikide sisetiste vastuolude asemele jääwad järele ja tugewnewad riikide wälised vastuolud. Just nii räägib sm. Buharin oma artiklis „Prawdas“ „Теория организованной безхозяйственности“. Ta räägib seal, et praegusaja kapitalismis

„туру, hindade, wõistluse, kriiside probleemide asemele astuwad ikka enam maailma majanduse probleemid, kuna „riikide“ seespool organisatsiooniprobleem asemele astub.“

Meie ei too s in teisi Buharini wäiteid sama mõtte kaitseks. Siin on see wale mõte küllalt selgelt ja kindlalt awaldatud.

Niisugusest walest alusest wälja minnes teewad parempoolsed weel terwe rea wigu, mis otsekohesesse proletariaadi rewolutsioonilisse wõitlusse puutuwad. Üks wale järeldus siit igapäewase elu kohta on järgmine.

Kui majandus riikide sees organiseerituks muutub, siis, arusaadawalt, kaotab ka klassiwoitlus riikide „seespool“ wähemalt suure osa oma tähtsusest. See on samm lähemale sotside tunnistusele, nagu muutuks kapitalism demokraatlikuks ja organiseerituks, nagu kaswaks kapitalism rahuliselt sotsialismiks, nagu muutuks kapitalismi stabilisatsioon jäädawaks ja kindlaks, jne. Siit siis ka see järeldus, et „wäliste“ vastuolude tugewnemine wiib kiiremini sõjale, ja et niisugune sõda olekski ainus tõsine alus rahwuswahelise proletaarse rewolutsiooni arenemiseks. Sama wäite peale näitaski rahwuswaheline kodanlus näpuga ja kiitis: Kominternil on maailma rewolutsiooni kohta ainukene wäljawaade ainult sõja korral ja sellepärast õhutawadki kommunistid nii kangesti uut sõda.

Sel alusel püsib ka parempoolsete paendlikkus igasuguste teiste paendlaste wastu: Buharini ja t. wastuolek Brandleri ja Thalheimeri Saksamaa komparteist wäljaheitmise puhul, Buharini toetus paendlistele Ewertile ja Gerhardtile, Kominterni uue taktika eitamine ametiühisuste kohta jne.

Ilmasõja ajal, rewisjonistidega waieldes, kirjutas Lenin imperialismi kohta:

„Walmistust koondades suurendasid kartellid ja trustid samal ajal kõikide nähes walmistuse anarhiaht.“

Sedasama mõtet kaitses Lenin ka 1918. aastal sm. Buharini wastu kommunistilise partei programmi arutamise puhul. Sama wäidet põhjendas Lenin ka oma

raamatus imperialismi kohta. Just seal näitas sm. Lenin, kuidas kapitalistlike wabawõistluse kõrwale tekib monopolistlik kapitalism, mis walmistuse anarhiat mitte ei vähenda, waid weel enam suurendab ja süwendab.

Ja wiimaks — kangekaelsed tõsiasiad Wõtame „kõige monopolistlikuma“ ja kõige rohkem „organiseeritud kapitalismi“ riigi — Am. Ühisriikide — majanduse. Seal saame terase walmistamise kohta niisuguse pildi: 1920. a. walmistati seal terast 43 miljoni tonni, 1921. a. — 20 milj. t., 1922. a. — 36, 1923. a. — 46, 1924. a. — 38, 1925. a. — 46, 1926. a. — 49, 1927. a. — 45, 1928. a. — 50 jne. Kõige suurema monopoli juures kõiguvad seal wase hinnad kuni 50%. Lõpuks — praegune kriis ja paanika Ameerika walmistuses, börsil, kogu majanduses, mis praegu otsaga kõikidele Euroopa börsedele ulatab ja ka seal kõik ähwardab täiesti sassi ajada.

Sellepärast on jutt „organiseeritud kapitalismist“ põhjendamata wagajutt; sellepärast on see jutt lihtsalt wäljamõeldus, millele kõik tõsiasiad täiesti risti wastu räägiwad. Kuid sellepärast on see jutt ka kahjulik proletariaadile, seda enam kahjulik, et see rahwuswaheliselt proletariaadilt kõige rewolutsioonilisema sõjariista ära rööwib, et see proletariaati rahulisele unele uinutab, et see wagajutt proletariaati tema kõige hullumate waenlaste laagrisse — sotsiaalfaschistide laagrisse — meelitab.

2. SNWLiidu industrialiseerimise küsimus

Mullu oli SNWL majanduses kõige terawam küsimus esimese proletaarse riigi industrialiseerimise küsimus. Majanduse imekiire kasw andis tööstusele määratusuured ülesanded. SNWL majanduses oli terve rida „kitsaid kohti“. Niisuguseks kitsaks kohaks oli, näit., raua walmistus, mis terve rea teisi walmistusalasid edasi sammumast tagasi hoidis; niisuguseks kitsaks kohaks oli, näit., wilja puudus, mis kogu majandusele takistuseks oli; niisuguseks kitsaks kohaks oli, näit., mitmesuguste ehitus-

materjalide puudus ehk nende kallidus, mis uusi ehitusi takistas, jne. SNWL kogu „rasketööstus“ oli kitsikuses.

Sel puhul arwasid parempoolsed, et see arenemise kiirus, mis kommunistiline partei ja nõukoguwalitsus nõukogude majanduse kohta kindlaks määras, on liiga kiire, on peadpöörilaw suur. Parempoolsed arwasid, et seda arenemise tempot (kiirust) tuleb vähendada, nii et kogu majandus nimelt „kitsaste kohtade“ järele siirduks (end ritta seaks), sest, nagu sm. Buharin siis kirjutas, „tulewiku kiwidest“ ei saa ikkagi hoonet ehitada.

Kompartei ja nõukoguwalitsus tegi aga wastupidiselt: ta ei taganenud kogu majandusega mitte „kitsastele kohtadele“, waid tõmbas „kitsad kohad“ kogu majanduse arenemise tempole järele. Ja see oli ja on ainukene õige tee Nõukogude Liidu industrialiseerimise alal. Samuti ei wõi eestkätt wäike- ja kerge-tööstus arendada ehk selle peale pearrõhku panna ja rasketööstust tahaplaanile jätta, nagu seda parempoolsed soowitasid ning õigeks pidasid.

Liidu proletariaat seadis omale eesmärgiks oma riiki wõimalikult kiiremini niisuguseks riigiks muuta, et ta peagi ilma wälisriikide abita (ilma nendelt masinate jne ostmiseta) läbi saaks. Nõukoguwalitsus seadis omale ülesandeks oma riiki nii industrialiseerida, et wõimalikult kiiremini kapitalistlikele riikidele mitte ainult järele jõuda, waid isegi neist ette minna.

SNWL 5-aastase plaani esmene kawa (1927. a. suwel) seadis möödunud majandusaasta (s.o. 1928-29. a.) kohta toodangu 13,1%-lise suurenemise üles (s.o. see kawa nõudis, et kogu riigi toodang eelmise aastaga wõrreldes 13,1% suuremaks peaks kaswama). 1927. a. lõpul määrati see arw kindlaks 16,6% peale. Ja kui palju siis parempoolsed kisa tegid, et nõukogude poliitika olla pöörane, sest niisugust arenemise kiirust pole weel nähtud! Parempoolsed kuulutasid siis ette, et nüüd, uute ehituste ajal, ei saa juttu olla nii kiirest arenemisest, mis wõimalik oli siis, kui nõukogud ainult wanu ja lagunenud ehitusi kohendasid

ehk jalule seadsid. Parempoolsed kinnitasid siis, et nõukogude majanduse edaspidine arenemine hakkab „kustuwa kõwerjoone“ järele minemna, et kaswamine ikka enam ja enam aeglasema hoo wõtab.

Kuidas aga oli asi tegelikult? Mõõdunud majandusaasta kohta määras 5-aastase plaani esimene kawa toodangu kaswamise kindlaks 13,1% peale; pärast määrati see arw kindlaks 16,6% peale; mullu nowembris tõsteti see arw 19,2% peale; mullu detsembris suurendati seda 21,9-ni. Nüüd on 1928-29. majandusaasta möödas, ja nüüd on kindlasti teada, et tegelikult oli mõõdunud aasta üldtoodang ligi 24% suurem eelmisest aastast. Kas see pole tõsiasjade hirwitatus parempoolsete kabuhirmu ja kisa üle?

Nõukogude majandus areneb niisuguse kiirusega, mis kõige suuremad ettearwamised senini on ümber lükanud. See on võimalik nimelt sellepärast, et siin on maksmas täielik plaanikindlus, et siin ükski eraomandus seda arenemist takistada ja plaanikindlust lõhkuda ei suuda. Sellejuures tuleb awalikuks, et organiseeritud majanduses võib majandust nii juhtida, nagu seda ka kõige parema „organiseeritud kapitalismi“ korras mitte kunagi võimalik teha ei ole, ja et siin niisuguseid kuhinemise, kaswamise jne allikaid leidub, mida keegi ennem täpselt aimata ei teadnud.*)

*) Huwitaw ja õpetlik on weel järgmine wõrdlus. 1923. a. seati wile-aasta plaan kokku nõukogude malmiwalmistamise kohta 1923. a. kuni 1927. aastani. Kui selle plaani arwusid wõrrelda sellega, mis pärast tegelikult sündis, siis saame järgmise pildi:

aastad:	malmi valmistus plaanis:	walmistus tegelikult:
1922-23	17,5	18,3
1923-24	26	40,3
1924-25	37	78,8
1925-26	50	134,1
1926-27	63	180,7

Nendel aastatel suurenes malmi walmistus terwelt 10 korda, mitte aga 3¼ korda, nagu alguses ettewaatlikult plaanis arwati.

Arwud siin, kui ka eelmised käesolewa wile-aasta plaani kohta on wõetud Sabowitzhi raamatust „СССР через 15 лет“ (kolmas wäljanne, lhk. 25 ja 21).

UMP'is näewad parempoolsed ainult waba turu-ringkäiku: nad arwawad, et nõukogude majandus peab edasi arenema ainult waba kaubawahetuse alusel, mida riik oma sunduslikkude ja muude reguleerimise abinõudega mitte „rikkuma“ ei peaks. Nad ei näe aga seda, et UMP tähendab ühtlasi ka kauba ringkäigu teadlikku reguleerimist walitsuse poolt, järjekindlat stüühhilikkuse ärakaotamist, samm-sammult turu ülewiiimist kaupade plaanikindla jaotamise alusele.

Käesolewa aasta aprillis rääkis sm. Buharin:

„Sideme turukujus saab meil kestma kaua ja kaua aastaid. Ma ütleksin weel enam — sideme turukuju on meil kaua aastaid majanduslise sideme otsustawaks kujuks. Otsustawaks... Põhijoon meie majanduses tööliste ja talurahwa sideme küsimuses on — turg, ja meie majandusline juhtimine peab minema turu wahekordade kaudu, s.o. kaubawahetuse laiendamise kaudu.“

Niisugune oli parempoolsete seisukoht. See aga oligi samane eksitus. millest just kõnelesime.

Raskusi wiljaga warustamise ajal püüdsid parempoolsed seletada meie ebanormaalse wahekordadega tööliste ja talurahwa wahel. Tööstuse ja põllutööstuse wahel on teatud „käärid“. Need käärid seisawad selles, et tööstusekaupade hinnad kõrgemad on kui põllusaaduste hinnad. Selles asjaolus näewad parempoolsed talurahwa „sõjalik-feodaalset eksploateerimist“. Tegelikult on asi aga nii, et need „käärid“ samm-sammult kindlasti ikka wäiksemaks jääwad, ikka enam ja enam koomale nihkuwad, käsikäes kogu riigi industrialiseerimisega.

Nimetatud majanduslisi raskusi kutsusid parempoolsed otsekohe kriisiks. Nii tegi seda sm. Tomski kewadel, nii tegid ka teised. Buharin wormitas siis seda oma mõtet nii:

„Meil olemasolewate niinimetatud majandusliste raskuste alused seisa-

wad majandusliste põhiproportsioonide teatud rikkumises ja, eeskätt, selles, et õige wahekorid tööstuse ja põllumajanduse wahel rikutud on... Meil pole mitte küllalt õiget wahekorid talupoegade põhihulkadega."

Siit algab parempoolsuse järgmine põhiwiga. Siit algab parempoolsete wale seisukoht talupoegade asjus nõukogueriigi majanduses.

3. Põllumajanduse kollektiiviseerimise küsimus

Oma broschüüris „Tee sotsialismile ja töölise ja talurahwa liit“ kirjutas sm. Buharin:

„Meie talupoegade kooperatiivsete organisatsioonide põhiwõrk saab koos seisma kooperatiivide rakukestest, mitte kulaka tüüpi rakukestest, waid „tööraha“ tüüpi rakukestest, mis meie ühiskondliste asutuste süsteemi kaswawad ja mis sel teel sotsialistilise majanduse ühise ahela lülideks saawad.

Teiselt poolt kaswawad kulakute kooperatiivsed pesad just niisamuti pankade jne kaudu sellesse süsteemi; kuid nad on teatud määral wõõraks kehaks, umbes niisama, nagu, näit., kontsessiooni-ettewõtted.“

Siin on küllalt selgesti tunnistatud, et ka kulakute kooperatiivid kaswawad sotsialismi! Tegelikult näeme aga täiesti wastupidist. Tegelikult näeme, et kulaku wastupanek just seal ja just siis kõige pöörasemaks muutub, kus ja kui kehwikud ja keskmikud oma kooperatiive hakkawad organiseerima ja neid sotsialistilisteks tegema. Parempoolsete arwates kaswawat kulak sotsialistlikuks! See on päewaselgelt täiesti wale.

Kompartei tunnistab, et põllumajanduse ainukene sotsialiseerimise tee on kehwikute ja keskmikkude kollektiiviseerimine. See, ja ainult see on postmaantee, mida mööda nõukogude põllumajandus sotsialismile sammub. Parempoolsed arwawad aga täiesti wastu-

pidiselt. 1925. a. kirjutas sm. Buharin „Prawdas“ (nr. 92):

„Meie ei wõi endile asja nii ette kujutada, et rõhume kollektiivsete majapidamiste ehitamisele peale ja et siis talupojad kiiresti ühinemise kaudu kollektiivsetesse majapidamistesse lähewad. Kollektiivsed majapidamised mängiwad suurt osa, see on kahtlematu, — meie peame neid toetama. Kuid ei wõi kinitada, et see on postmaantee, mille kaudu talupoegade hulga d sotsialismi lähewad. Meie peame talupoega sotsialismi tõmbama kinni haarates tema eramajanduslistest huwidest.“

Sedasama rääkisid ja kirjutasid parempoolsed ka weel tänapäew. Põllumajanduse kollektiiviseerimist, mida kompartei ja nõukoguwalitsus teostab, nimetas sm. Buharin kord isegi „sõja-aja-kommunismiks“. Kuid ÜK(e)Partei XV kongress tunnistab ja otsustas, et „poliitika põhiülesandeks külas on üksikute indiwiduaalsete talumajapidamiste ühendamine ja übermuutmise suurteks kollektiivideks“. Sellepärast ongi parempooled täiesti partei poliitika wastu.

Parempoolsed kuulutasid ette, et nõukoguwalitsus ei wõi ega tohi oma saatust lähematel aastatel talupoegade kollektiivsete majapidamistega mitte siduda. Nad rääkisid:

„Lihtne aritmeetiline wäljaarwamine näitab meile, et nõukogude majapidamised ja kollektiivsed majapidamised põllumajanduses lähematel aastatel ei wõi saada wilja põhi- allikateks.“

See parempoolsete aritmeetika on nüüd wäga ja wäga skandaalselt läbi kukkunud. Enamlaste aritmeetika peale põhjendatud poliitika andis möödunud wiljakokkuostmise-hooajal nõukogudele „sowhosidelt“ ja „kolhosidelt“ terwelt 2,1 miljoni tonni wilja, s.o. enam kui 15% kogu turuwiljast (selle mõne protsendi asemel, mis nad eelmisel aastal andsid). Möödunud aastal külwas wiljatrust 150 tuhat hektarit maad täis ja andis 131

tuhat tonni wilja, järgmisel (käesolewal 1930. wiljaaastal) aga külwab ta 1 miljoni hektarit ja annab 819 tuhat tonni wilja. — 1923. a. walmistasid nõukogude töölised esimesed traktorid („Punases Putilowis“), ja siis tehti terve 1923. a. wältel ainult 6 (kuus) fordsoni. Käesolewal majandusaastal walmistab samane „Punane Putilow“ üksi 12.000 traktorit (peale selle teised wähemad tehased, nagu Harkowis ja mujal). Wiie-aasta plaani lõpuajaks annab „Punane Putilow“ umb. 30.000 traktorit aastas, praegu ehitataw Harkowi tehas 50.000 traktorit ja Tscheläbinski tehas ka 50 000 traktorit. 1931-32. majandusaastal walmistab Nõukogude Liit põllutööstuse masinaid terwelt 11% enam, kui neid Ameerika walmistas möödunud aastal (1928). Siis on SNWL selles asjas Am. Ühisriikide majandusest juba ees.

Talupoegade kollektiwiseerimine on wiimasel ajal Nõukogude Liidus niisuguse imekiirusega hakanud arenema, et seda kõige suurem unistaja weel minewalgi aastal poleks julenud omale ette kujutada. Talupoegade „ükskõiksuse“ jää on liikuma hakanud. Wiie-aastase plaani kõige kaugemale ulatawad teisendid ei suutnud seda muutust ette näha. WSNW plaani järele pidi käesolewal majandusaastal ainult 11% kõikidest talupoegade majapidamistest kollektiwiseeritud saama, kuid tänapäewani on selgeks tehtud, et see protsent wõib väga lähedasti olla — 30—40! See kõik on selle tagajärg, et talupoegade kõige laialisemad hulgad nüüd tegelikult tunnewad ja näewad, mis neile traktor annab, et iga talupoeg nüüd tunneb ja näeb kuiwõrd kollektiivne põlluharimine tulusam on, et iga talupoeg ise oma käega otsekohe katsuda saab, mis talle liit linna ja küla wahel, liit tööliste ja talupoegade wahel, liit suurtööstuse ja põllumajanduse wahel annab. Kui aga järgmisel (1930-31) majandusaastal Rostowi uus tehas põllumajandusele weel 5000 kombaini aastas hakkab andma, siis saab see liit niitwõrd wägewaks, et kogu maa-keral jõudu ei leidu, mis seda kunagi

weel murda jaksaks. Kui hale ja armetu paistab kõige selle kõrwal nüüd parempoolsete arwamine, nagu ei tuleks talupoegade kollektiwiseerimisest mitte midagi wälja. Kas nüüd pole päewaselge, et põllumajanduse kollektiwiseerimiseks on ainukene tee — suurtööstuse jõudne arendamine? Kas nüüd pole päewaselge, et selleks postmaanteeks, mis talupoegade hulgad sotsialismile wiib, on ainult — talupoegade kollektiwiseerimine, „kolhoside“, „sowhoside“, traktorijaamade organiseerimine? See on nüüd nii selge ja arusaadaw ka isegi nendele „matsidele“, kelle kohta parempoolsed arwasid, et neid „lähematel aastatel“ industrialiseerida ei saa. Umbes aasta tagasi rääkis üks äraeksinud wastutawam seltsimees parempoolsetest, et Nõukogude Liit on „matside maa, sõjawägi on matside oma, industrialiseerimiseks kuluwad aastasajad“ (sm. Rökowi aruanne 30. XI 1928). Nüüd — 1930. aastaks — on selge, et niisugune arwamine polnud mitte üksi lihtne eksitus, waid et tänapäew niisugune arwamine otsekohene kuritegu on — poliitiline kuritegu — nõukogude majanduse industrialiseerimise küsimuses ja nõukogude majanduse kollektiwiseerimise küsimuses.

Talupoegade kollektiwiseerimise küsimus on nüüd otsustawalt ja tõsiselt teoks saanud. Pealegi niisuguseks teoks, mida „matsid“ ise teewad. Need „matsid“ teostawad nüüd iseenda kollektiwiseerimist niisugusega kiirusega, et komparteil ja walitsusel küllalt ja küllalt tegemist on, et neile wastawat abi (tehnilist abi masinate, agronoomide näol, poliitilist abi kwalifitseeritud tööliste näol jne) anda. See nõukoguriigi imekiire industrialiseerimise tee ja nõukogude põllumajanduse uskumatu kiire kollektiwiseerimine said nendeks asjaoludeks, mis parempoolsete teoreetilisi ja organisatsioonilisi tugesid (sm.-hi Tomskit, Buharini, Rökowi) sundisid 25. novembril teatama, et nad oma wigu tunnistawad, nendest lahti ütlewad ja komparteid ning nõukoguwalitsust edaspidi igapidi tema poliitikas täielikult toetawad. Selle sammuga, mis nad paari-

aastase eksimise järel tagasi partei õige wõitlusjoone juure tõi, lõppes üks tähtsam ajajärk kompartei rewolutsioonilise wõitluse ajaloos. Sellega on teoreetiliselt likwideeritud suurem eksiarwamine, mis proletariaadi ridades esimese töörahwariigi ülesehitamise küsimustes leidus.*)

4. Veel mõnda parempoolsuse wigadest

Meie puudutasime siin parempoolsuse peawigu. Selle juures jätsime kõrwale paljugi küsimusi, mis ka nende peawigadega tihedalt seotud on. Meie ei puudutanud, näit., riigikapitalismi küsimust, meie ei puudutanud rahwasküsimust, meie ei puudutanud lähemalt küsimust poliitika kohta küla kulaku suhtes igapäewases elus. Parempoolsus arenes komparteis ju nii laiaks oma wigades, et kõiki tema eksitusi siin lühikeses kirjatükis wõimata on puudutada.

Lõpuks tahaksime puudutada veel mõnda teoreetilist küsimust sm. Buharini raamatust „Ülemineku ajajärgu ökonomika“. Oma raamatu 108. leheküljel kirjutab sm. Buharin:

„Riiklise kapitalismi juures on walmistuse protsess kapitalistideklassi kätte minewa lisawäärtuse walmistuse protsess, kusjuures sel wäärtusel tendents (siht, püüe — R. W.) on lisasaaduseks muutuda.“

Et asja arusaadawamaks teha, peame lühikese seletuse andma selle wäite kohta. Lisawäärtus on see osa walmistatud wäärtusest, mis eraomaniku, kapitalisti kätte läheb. Lisawäärtus on seega olemas ainult kapitalistlikus korras. Sotsialistlikus korras aga, kus kogu walmistus ühiskonna enese korraldusel ja meelewalla all on, lisawäärtust pole. See osa walmistatud saadustest, mis sotsialistlikus korras kogu ühiskonna

kätte jääb (mitte üksiku walmistaja, „töölise“, kätte), on seal lisasaadus. Buharini toodud seletuse järele tuleb wälja, et riiklise kapitalismi juures lisawäärtus muutub lisasaaduseks. Teiste sõnadega öeldud tähendab see seda, et kapitalism kaswab ise rahulisel teel ümbersotsialismiks. Tõepoolest — wäga „imelik“ wäide. Sellepärast märkiski sm. Lenin toodud kohas lause lõpu joonega ära ja kirjutab juure „??? чудовищно“.

Teises kohas kirjutab sm. Buharin:

„Wäärtus ilmub siis, kui meil on korrapärane (правильное — õietine) kaupade walmistus. Siin peab olema mitte juhuslik, waid wahetuse kaudu anarhistliku sideme alaline tüüp.“

See lause on nii keeruline ja üle-aruselt „tark“, et lihtsal inimesel on sellest wõimata aru saada. Mis tähendab „korrapärane (õietine) kaupade walmistus“? Kas seda, et „korratu“ kaupade walmistuse juures wäärtust ei ilmu? Nähtawasti seda. Kuid siis räägib see wäide täiesti marksismi wastu. Igasugune kaupade walmistus on korratu, juhuslik walmistus. Ja just sellepärast, et igasugune kaupade walmistus anarhiline on, ilmubki selles walmistuses wäärtuse seadus regulaatorina. — Buharini selle wäite kohta kirjutab sm. Lenin prantsuskeelse märkuse: „Sõnad, mis enda ühendamise wastu kisendawad“.

Oma raamatu lhk. 146. räägib Buharin sellest, et kui kulakud proletariaadi diktatuuri wastu wõitlewad, siis tuleb proletariaadil „enam-wähem mõjuwastulöökk anda“. Lenin märkis sõnad „enam-wähem“ ära ja kirjutab juure: „kõige mõjuwam (aga mitte enam-wähem)“.

Oma raamatu lõpul käsitab sm. Buharin maailmarewolutsiooni ja maailmakommunismi küsimust ja kujutab ette, kuidas maailmarewolutsiooni wõiduka protsessi korral proletariaadi riigi wõimuaparadid ära kaowad; ta kirjutab seal:

„Wälised sunduslikud normeeringid hakkawad ära surema; esiteks

*) See ei tähenda muidugi — ja seda ei ole autor ka mõelnud —, nagu oleks parempoolse kallaku juhtide ja teoreetikute eksimistunnustusega see kallak ise juba likwideeritud. Ammugi mitte. Selle wastu tuleb veel kibedat wõitlust pidada. Toim.

sureb ära sõjawägi ja sõjalaewastik, kui välise sundimise kõige teravam tööriist; selle järele — karistuse ja repressioonide asutuste süsteem; edasi — töö sunduslik iseloom ja muud..."

Selles lauses märkis sm. Lenin ära sõnad: „esiteks“, „selle järele“ ja „edasi“ ning kirjutas selle lause juure lehekülje äärel: „kas mitte wastupidi: alguses „edasi“, siis „selle järele“ ja lõpuks „esiteks“?“ Ja tõesti, kui tõsiselt mõelda, siis selgub toodud väite ebaloomulikkus ja ebaõigus. Aga siis selgub ka, kuiwõrd „naljakaid“ naeruwäärilisi mõtteid võib mõnigi suurwaim wahest awaldada.

* * *

ÜK(e)P keskkomitee wiimane täiskogu (nowembris) tunnistas, et parempoolsed waated ei sünni kokku parteis olemisega. Praegune parempoolsus on sisuliselt nihkumine sotside laagrisse.

ÜK(e)P kk täiskogu istangul astus muist parempoolseid (Moskwa endise keskkoha tegelased) oma seisukohalt ära ja tunnistas oma wigu täielikult.

Parempoolsete juhtide kolmik (smd Buharin, Tomski ja Rõkow) seda aga ei teinud, waid püüdsid oma walede seisukohtade tunnistamisest mööda ja kõrwlae hiilida. Waid siis alles, kui nad teoreetiliselt olid täiesti puruks löödud ja kui partei ning tööliste laiad ja suured hulgad neile tungiwalt peale surusid, tunnistasid nad oma wigu alles peale kk täiskogu istangu lõppu.

Parempoolsete tunnistamine sõnades peab saama kindlustatud ka tegudega. Partei on kohustatud selle järele walwama, et parempoolsed oma lubamisi ka tõsiselt teostaksid. Just partei laiad hulgad, just tööliste eneste osawõtt peab selleks kontrolliks saama ja olema, mis kindlustaks, et eksinud ja partei wastu wõidelnud seltsimeeste teod ning nende kogu igapäewane parteiline ja nõukogude praktika jällegi ehk ka „kogemata“ parempoolseteks tegudeks ei muutuks. Laja ja sügawa enamlise enesekriitika sõjariist peab seda kindlustama. Siis võib proletariaadi partei sotsialismi ülesehitamise uut, otsustawat ajajärku wankumatult ja edukalt jätkata.

R. Wakman

Rahempoolse ametiühendusliku liitumise wend ja puudused

Profinterni keskkoogu VI istang, mis detsembris lõppes, tegi ülewaate wõitlusest, mida rahwuswaheline proletariaat peab Komunistliku Internatsionaali VI ja Profinterni IV kongressi otsuste alusel. Istang kinnitas, et see hinnang ja rewolutsiooniline taktika, mida märkisid Kominterni ja Profinterni kongressid oma otsustes rahwuswahelises rewolutsioonilises liitumises, täiesti õigeks ja ainuotseks rewolutsiooniliseks taktikaks otsustus, mis nii majanduslikel kui ka poliitilisel wäerinnal aitab proletariaadile rea wõitustid saavutada. Kominterni ja Profinterni hääldõna: rewolutsioonilised ametiühendused peawad tööliste majanduslike wõitluste korraldamise oma kätte wõtma, iseseiswalt proletariaadi wõitlusti juhtima — wastu fotsliste juhtide tahtmist, leidis praktilises wõitluses oma täielise tõestuse, et fotsliste ametiühenduste juh-

tidega mingit tokkulepet tööliste wõitluses turnajateklassi wastu ei wõi olla.

Tööliste majandusline wõitlus igal maal, samuti ka wõitlus ametiühendusliku liitumise ühtsuse eest, näitas ainult seda, et fotside wastane wõitlus tuleb igal pool esinelele kohale ajetada, sest fotsid on ühtekaswanud loidanilise riigi süsteemiga, nad on igal maal muutunud fotsifajchistideks — kõige merisema terrori kaitseteks ja otsekohseteks tööliste weristajateks (fotsid Sakamaal, Macdonaldi walitus Inglismaal jne). Rahwuswahelise kapitalismi alganud ja ifka sügawamale ulatav kriis teeb klassiwastuolub järjesti terawamaks, streigiwõitluse laine tõuseb kõrgemale ja kõrgemale, töölistehulkade wiletsusse langemine sunnib ifka uusi ja uusi miljonisi proletaarlasi wõitlema. Tegelik wõitlus on ümber lüütanud kõik fotsilised ja poolfotsilised wõitlus-

viisid; mida sügavamaks läheb kodanlike majanduse kriis, seda ägedamalt tungivad revolutsioonilisele töölisklassile peale sots-faschistid igal maal, sest nende üles-andeks on kodanlike korra päästmine revolutsiooni eest.

Mida rohkem aga sotsid ühte kaswawad kodanlusega, seda lähemale tulewad sots-faschistidele ka poolsofide ehk mitme sugused parempoolsed ollused töölisklassi ümber, kes Profinterni taktikat „liig revolutsiooniliseks“ peawad, mida ei wõivat „igas olukorras“ tarwitada. Selleks on terve rida idendusi igalt maalt, alates Ameerikast ja lõpetades Soome lahe maadega. Revolutsioonilise liikumise tõusu ajajärgul on wahapealsetel, paindlistel, ollustel kõige wähem pinda selles liikumises, ja wõitlus poolsofide ning parempoolsete vastu peab seda ägedam ja halastamatum olema.

Revolutsiooniline liikumine ei ole kunagi oma puudusi ja wigu püüdnud kinni katta wõi neist mööda minna. Sellepärast ei saa revolutsiooniline ametiühisusline liikumine mööda minna ka neist puudustest ja wigudest, mis meie praktilises töös ette tulewad ja mis ametiühisuslike liikumise proletariaadi klassiwõitluse liinilt kõrwale wiivad. Jättes kõrwale wead ja puudused rahwuswahelises revolutsioonilises ametiühisuslikes liikumises, puudutame siin lühidalt, põhijoontes, neid wigu, mis on teinud Eesti pahempoolse ametiühisuse wiimasel aastal, ja peatame nende puuduste juures, mis on pahempoolsete ametiühisuste nõrkuse suuremaks põhjuseks.

Pahempoolne ametiühisusline liikumine Eesti, nagu paljudel teistelgi kapitalistlikel maadel, on kannatanud peaaegu kogu aeg suurema puuduse all: efitiks, liikumise sabasjõrkumise ja, teiselt, revolutsioonilise taktika tarwitamise saamatuse all. Meie oleme seda juba warem ütelnud, et meie pahempoolsed ametiühisused ei kannu mitte töölisklassi liikumise eesotsas, waid väga sage-dasti sabas; pahempoolsed ametiühisuste tegelased ei ole mitte alati olnud tõuswa revolutsioonilise meeleolu edasiandjad, waid on lewitanud nuktameelsust ja jutlustanud „oludest“, kus „wõimata“ olewat teostada revolutsioonilist taktikat. Kuid ei ole niisuguseid „olusid“, kus ei saaks tarwitada revolutsioonilist taktikat. On terrori riike,

kus ametiühisused on aetud pörandada alla, kuid ometi ei ütle pahempoolsed ametiühisused lahti oma revolutsioonilisest taktikast; on riike, kus „demokraatlijed wabadused“ mitte lahedamad pole, kui Eesti, kus aga ometi osawalt tarwitatakse revolutsioonilist taktikat, ja pahempoolsed ametiühisused on seal laialiste töölisklasside wõitluse ja mobiliseerimise organisatsioonid (Däti, Poola jne). Ametiühisused on klassiwõitluse organisatsioonid ja peawad töölisklassi wõitluse eesrimmas sannuma. Ei ole niisuguseid „tingimusi ja olusid“, kus pahempoolne ametiühisus ei wõiks kõige lähemes sidemes seista wabrikute, ettevõtete jne töölisklassiga, kus ta ei wõiks asuda töölisklassi palgawõitluse etteotsa wõi kus ta ei wõiks wõitlust sidada sots-faschistide vastu töölisklassi liikumises. Seda ei saa ametiühisustele keegi keelata. See ongi revolutsioonilise taktika nurgakivi, sellest algab pahempoolse ametiühisuse taktika ja see eraldab pahempoolseid ametiühisusi sotsialistest ametiühisustest.

Tihhti küsivad ametiühisuste tegelased omawahel, et milles seisab meie, Eesti, pahempoolse ametiühisuslike liikumise nõrkuse põhjus, kus on haiguse juured, mis sugust arstihoitu peaks soowitama? „Haiguse“ põhjus on ametiühisustes enestes; paremaks arstihoiuks on ainult üks rohi: side hulladega, alati töölisklassi eesrimmas, nende nõudmistega toetama, wõitlus sotside kui lõhkujatega ja töölisklassi kardetawamate waelastega ehk, teiste sõnadega, — revolutsiooniline taktika.

Peame weel ühe suure puuduse peale näitama, mis pahempoolsete ametiühisuste juures kõigi wigade ja efitimiste peapõhjus on — pahempoolsetel ametiühisustel puudub oma aktiivne töölisklassi hulgast. Aktiivne puudumisel on pahempoolsed ametiühisused sunnitud tarwitama mitmesuguseid „harituid“ jõude, kes sagedasti, nagu seda kogemused Eesti näitawad, töölisklassi liikumise ainult kodanlusele allawandumise meeleolu toowad, „olude teooria“ loowad ja seega töölisklassi organisatsioonid kõrwale wiivad õigelt klassiwõitluse liinilt. Pahempoolsed ametiühisused peawad omale aktiivse looma, tegelasi kaswatama, kes töölisklassiga seotud on ja kes suudawad teostada töölisklassi liikumises revolutsioonilist taktikat. Kuid suudawad seda ainult need,

kes ostavad ja tahavad toetada töölisklassile, kes igapäev selleks tööd, olgugi kõige mustemat ja väiksemat tööd, teevad, et laulsi hulki koondada ametiühisuste ümber?

Praktilises töös on meie pahempoolsed ametiühisused teinud jämedaid parempoolseid paindliisi wigu. Paar aastat tagasi walitses paljudes ametiühisustes „pahempoolne“ meeleolu, et sotzlistes ametiühisustes üldse töötada ei tule ja et üldse pahempoolsed ei või endid sotzlistes ühistustes töötamisega „määrida“. See „pahempoolne“ meeleolu on nüüd waitunud, kuigi weel häält kuuludub, et mis ma „metalliühisuse lähen, seal ju sotfid“. Tõepoolest oli see „pahempoolne“ meeleolu sotzlistest ühijustest välja tulla ainult passiivse ja mitte-midagitegemise meeleolu. Seda näitavad nüüd pahempoolsete ametiühisuste ülelinnalised keskitorraldused, nagu Ametiühisuste Kesknohofogu Tallinnas, kes oma ülestutjete sotfide vastu wõitlemise hoopis ära „unustab“. „Pahempoolne“ meeleolu muutub otsehohejeks parempoolseks meeleoluks, paindliiseks, poolstotzliiseks tallatuks, millest on ainult pool sammu sotfide juure.

See aranis tähelepanemiseväärne on parempoolse ja paindliise meeleolu väljendamise poolest wiimased ametiühisuste kesknohofogu ja nahatöölisklassi ülestutjete ametiühisuste organiseerimiskutsed. Pahempoolsete ametiühisuste organiseerimine, weel enam organiseerimiskuttu, s.o. pinguline kihutustöö, see peab olema ja on laialiste töölisklasside mobiliseerimine wõitluseks oma nõudmistele eest ja kodanlike kurnamisjüstemite vastu. Arusaadaw, et seda eesmärki filmas pidades ja „oludega“ arvestades tuleb kogu kihutustöö tuli juhtida kõige suuremate ja kardetawamate taktistuste peale.

Ühelt suuremalt ja kardetawamalt taktistustest töölisklassile on sotfid. Wõitlus sotfide vastu ei tohi filmapilgutski waitida, waid igas töös ja tegewuses peab see wõitlus esimesel kohal seisma. Kuid kas sellest wõitlusest oli sõnagi beldub pahempoolsete ametiühisuste kesknohofogu organiseerimiskuttu ülestutjete? Mitte ühte sõnagi. Ülestutjete kokkuseadjad ei näinud sotfide elevanti. Oli see juhustlik etstus? Ei, enam kui üks kord on pahempoolsed ameti-

ühisused just selle küsimuse juures „efinud“. Sellepärast ei ole ülestutjete kokkuseadjad seisukoht wõitlusest sotfide vastu waitida, mitte etstus waid paindline wigu, rewolutsioonilise taktika eitamine, sotfide seisukohale asumine. Sest mitte ükski „oluford“ ei taktista sotfide vastu wõitlemist. Kuid see, kes eitab wõitlust sotfide vastu eht kes sellest wõitlusest ei räägi, see asub kas teadlikult või teadmatutes sotfide seisukohale. Nii sünnib see ka organiseerimiskuttu ülestutjete. Ülestutjete kõneleb töölisklassi majanduslikest wõitlustest, kapitalistide ahnujusest, elufallidusest ja tahab kõiti neid hädasid välja arstida sel teel, et kui meie omale „tugewad ühised“ organiseerime, kui töölisklassi ennast „wiimajeni“ organiseerib, siis murame kapitalistide wastupaneku juu, juu. Ja lõpuks lastakse elada tugewaid wõitluswõimelisi ametiühisuslikke organiseerimiskutte. Niinõisi võib kõnelda organiseerimisest ainult poolstotz, kes rewolutsioonilist taktikat kardab ja selle teostamist oma hukatusseks peab, kuid sotfide vastu wõitlemist tähtsaks ei loe. Nii tungib paindlus töölisklassi organiseerimiskuttudest; ta waitib esiteks sotfide, selle järel teisest küsimusest, mille vastu sotfid seisawad ja mille eest sotfid igat pahempoolset ametiühisuslast „kommunistiks“ ristivad, mis aga iga paindlaste wärisema paneb, olgugi, et ainult kommunisti nimetuse pärast keegi weel ametiühisust riiustama ei tule.

Kuid üksitud ametiühisused lähewad oma ülestutjete weel kaugemale sotfide mädasoosse. Wõtame ka nendest nähtustest kõige uuema, mis ilmus novembri algul nahatöölisklassi ametiühisuste poolt. Oma organiseerimiskuttu ülestutjete kirjutasid nahatöölisklassi ametiühisuste tegelased:

„Meie lähemad naubrid — Skandinaawia maad — annawad meile parema eeskujule sellest, mida võib saawutada organiseeritud töölisklass: lahedad töökohad, puhtad korterid, töötasu 3—4 korda suurem meie töötajust juu.“

Ja lõpetab ülestutjete kõigile töölisklassile „igawese ide“ kuulutamisega: Kõite seda wõime saawutada, ainult meil on waja kindlat tahtejõudu... Tähenab, nahatöölisklassile pole muud waja, kui ainult „kindlat tahtejõudu“, ja töölised saawutawad awarad töökohad ning puhtad korterid

ühes 2—4-kordse suurema päewapalgaga, kui seda praegu Eestiis makstakse. See on kõige armetum, kõige fotslitum kihustöö, mida üldse võib ette kujutada, kuid peale selle on see armetu kihustöö tööliste-klassi teooria ja praktika seisukohalt täiesti wale. „Tugewad organisatsioonid“ ja „kindel tahtejõud“ ei anna töölistele weel mitte midagi, kui ei ole wõitlust laialiste töörahwahulkade oma poole wõitmise eest, kui puudub wõitlust fotside, töölisteliikumise killustajate ja promokaatorite vastu, kui puudub klassiwõitlus, mis kujuneb hulgaliselt wõitluseks wõimu eest. Minult wõitluses karastuwad ja tugewnewad meie organisatsioonid ja ainult wõitlus ning kindel tahe wõitluse pidamiseks, selge arusaamine wõitluse pidamise waja-dusest võib wiia wõidule.

Wõitlus parempoolse hädaohtu vastu Eesti ametiühislikes liikumises on tarwis panna laialisele alusele. Tarwis on asuda igas pahempoolses ametiühisuses karmile enesearwustamisele, oma wigade ja puu-

duste äranäitamisele. Meie klassiwaen-lased wõiwad meie arwustamist ära kasu-tada, wõiwad selles näha meie nõrkuust ja — mis peaaigi — näitawad ja wõiwad näpuga näidata: waadake, kommunistid arwustawad meie ametiühisusi, tähendab, ametiühisused on kommunisti „pesad“ jne. Weil ei ole seda tarwis karta, mida ütleb meie organisatsioonide kohta klassiwaen-lane. Eotjid ja kodanlus wõiwad hurju-tada, rõõmustada, kuid meie teeme oma tööd — töölisteklassi organiseerimist ja mobiliseerimist oma klassi organisatsioonide ümber, rewolutsioonilise teooria ja praktika alusel. Kui keegi wigu teeb, õigesti klassi-liinist ära libiseb, siis peame julgesti ja awalikult nende puuduste ning wigade peale näitama. Minult sel teel kindlustame oma klassi seisukohti, kui meie karmi arwusta-mise läbi liikumiseft kõrwaldame paind-lised ja poolfotslised ollused — haritlased, kes oma ideoloogia (mõtteilma) prolest kuuluwad fotside parteisese, kuid mitte re-wolutsiooniliste tööliste organisatsiooni.

Ametiühisuslane

Kodanluse ühest „ärawalitust“

(„Edison II“)

Thomas Alva Edison on üleilmselt kuulus ülesleidja. Tema ehitas esimese walgustuse-keskjaama; tema leidis üles mikrofoni, mimeografi, kinetoskopi; tema arendas elektritööstust jne, jne. Wähe-malt jutustawad seda temast suured ja wäiksed papid kodanluse ebajumala — kapitali — altari ees. Sest — praegu on Edison ühtlasi ka üks rikkamatest kapitalistidest maailmas, ja see on juba küllalt põhjuseks temast imelugusid luuletada. Kuid see XX sajandi „kõige suurem ülesleidja“ on praegu 82 aastat wana. Tundes oma aastate raskust, otsis Edison omale järeltulijat. Ta ei leidnud seda oma laste seast; ta ei leidnud seda oma kauaaegsete kaastöö-liste seast; ta ei leidnud seda teadlaste ja ülesleidjate seast, kes tema ette-wõtetes ja laboratooriumides töötawad; ta ei leidnud wäärilist inimest mitte kuskilt. Õigem — Edison ei otsinudki

omale järeltulijat hulka dest. Weel wähem tuli ta mõttele üksik-isiku aset kollektiiwiga täita. Kui kollektiiwse töö wastane, kui eraomanik ja kapitalist — Individualist —, walis Edison oma töö jätkamiseks ja enese asendamiseks samuti individualistilise tee. Ta ei pä-randa oma kogemust mitte kogu inim-konnale, waid ainult ühele „ärawalitule“.

Edison pööras Ameerika Ühisriikide kuberneride poole eitepanekuga, et need igast osariigist (neid on Am. Üh-s 49) keskkoolidest ühe wälja waliksid, kes möödunud õpeaastal kõige parem õpi-lane oli. Need wäljawalitud saadeti Edisoni juure igasugusele katsele.

Nüüd on need katsed möödas. Suwel jõudsid osariikide kuberneride 49 ära-walitut Edisoni juure West-Orange.*)

*) Linnake New-Yorgi lähedal, New-Yersey osariigis.

Seal wõttis neid wastu eriline katsekomisjon (komisjoni esimees — Edison; liikmed: Edisoni hea sõber ja kuulus miljardär Ford; polkownik lendur Lindberg, kes esimesena üle Atlandi okeani New-Yorgist Pariisi lendas; „Kodaki“ firma esimees ja teised suuremad Ameerika kapitalismi ning „teaduse“ esitajad). Kuberneride walitutele anti küsimik 57 küsimusega. Kõige paremaks hindas Edisoni komisjon Washingtoni osariigist pärit protestandi piiskopi 16-aastase poja Wilbur Chaxtoni wastused. See noormees wastas kõikide küsimuste peale ja komisjon hindas tema tööd 92% peale (kõige madalam hiadamine komisjoni poolt oli 60%). See noor waimuliku poeg saabki siis Edisoni järeltulijaks. Juba praegu kutsutakse teda Edison Teiseks.*)

Kõik see „walimis“-protsess wõib ju igapäewa-uudisena huwitaw olla, kuid meid huwitab siin siiski midagi muud. Meid huwitab rohkem nimelt see küsimik, mille Edisoni komisjon oma katseaiuste jaoks pika arupidamise wiljana kokku seadis. See huwitab meid nimelt sellepärast, et selles küsimikus peegeldub ju mitte ainult Ameerika kapitalistide eneste ilmawaade, waid ka see, missugune nende arwates peaks olema see inimene, keda nad oma töö jatkamiseks määrawad.

Edisoni küsimik sai kuulsaks juba ammu, kui seda alles tehti, parandati, täiendati. Kodanlus tundis kõditawat huwi selle wastu ja paljud (iseäranis ajalehtede neegripõisid) tarwitasid iga-suguseid abinõusid, et küsimiku sisu teada saada. Kuid küsimik jäi saladuseks. Teati ainult niipalju rääkida, et küsimik pidawat sisaldama küsimusi mitte ainult teaduse ja tehnika kohta,

*) Kõik 49 ärawalitut olid Edisoni juures kui Edisoni „isiklised külalised“ (maksuta sõitudegajne). Igaüks neist sai Edisonilt mälestuseks temawaimase ülesleiduse—raadiofonografi. Peale katset asutasid need Ameerika kodanluse esitajad „49 ühingu“, mille esimeheks, muidugi, noor Edison li pandi. Uus Edison läheb aga wana Edisoni kulul weel neljaks aastaks õppima, samuti ka neli järgmist paremat katsetel olijat.

waid ka üldhariduslikke fakte ja üldse asju, mis pidawat inimese „kultuurlikkust“ näitama ehk peegeldama. Teati rääkida, et küsimikus olla niisuguseid küsimusi, nagu: Kui kaugel on New-York Buffalost? Kes on logaritmide ülesleidja? Millal sündis Napoleon? Jne, jne. Teati weel rääkida, et see Edisoni „Wiktoriina“ (küsimik) isegi mõned suured teadusemehed kimbatusesse panewat, sest Edison olla kord oma külastajalt, kuulsalt relatiivsususe teooria loojalt Einsteinilt äkitselt küsinud: „Kui suur on päikese kiirus?“ mille peale Einstein wastanud, et ta seda täpselt ei mäleta, kuid teab, kust ehk kuidas seda teada saab.

Nüüd aga on see kurikuulus „Wiktoriina“ awaldatud.**) Küsimikus on 18 küsimust füüsika, keemia ja matemaatika aladelt.***) Kuid suurem osa küsimusi (39 küsimust, s.o. 2/3 kogu küsimikust) on n.n. üldküsimused.

Edisoni küsimik, mille Edison ise ja teised tema wäärilised (Ford j.t.) walimistasid, peab näitama, mida miljardärid inimeselt nõuawad, keda nad oma klassi esirinnas sammujaks tahawad teha. See näitab aga ka seda, mida suurkodanlus oma noorsoolt nõuab. Küsimik pidi walgustama katsealust just nimelt sellest seisukohalt, kas küsitaw küllalt wastab küsijate nõuetele, ilma waadetele, ideaalidele, kapitali huwidele.

Edisoni „Wiktoriina“ üldküsimuste seas on, näit., küsimused:

*) Wenekeeles on need Edisoni 57 küsimust ilmunud ajakirjas „Изобретатель“, № 11 s. a. Seal awaldatud materjali tarwitamegi siin.

**) Seal on, näit., niisugused küsimused:

5. Suwisel õõl kalju juurest möõdasõitwa laewa kapten kuulis laewa wile wastukaja nelja sekundi pärast peale wilet. Kui kaugel oli kalju? Kui kapten sama tähelpanu samal kohal päewal jaanuaris oleks teinud, kas oleks ta siis mingisugust wahet asjas märganud. Kui ja, siis missugust ja miks?

12. Rehkendage järgmine wõrrand wälja, wastawaid koefitsientide wõttes:

$AgNO_3 + Na_2HPO_4 + NaNO_3 + HNO_3$

16. Keha kiirenemine on maakera pinnal 32. Kui suur on kiirenemine 50 maili kaugusel maapinnast? Maakera raadius on 4000 maili?

28. Mis teie siis teete, kui keegi teie tuttavatest teid ebaõigelt kelmuses ehk pettuses süüdistab?

34. Kui teie mingisugust tähtsat ülesleidust tegema hakkaksite ja just seda, mis teil puudub, teise töötaja laboratooriumis leiata, — mis teie siis teete? Miks?

35. Kas wahakord kapitali ja töö wahel on praegusel ajal mõistlik ja otstarbekohane?

36. Kas teie soovite New Yorki linnawalitsuses linnapeaga kokkusäämisel esineda kõikide katsealuste kandidaatide esitajana või peaksite paremaks, kui seda keegi teine teeb? Miks?

37. Kuidas teie arwate, miks teid osariigi esitajana käesolewale wõistlusele waliti?

38. Kirjeldage lühidalt, kuidas mõtlete teie elada, kui teie 50 aastat wana olete?

39. Kujutage endale ette, et teie kõrgema kooli wast alles lõpetasite ja püüate tööd saada. Missuguse kirja teie kirjutaksite selle tööstuslise seltsi peainsenerile ehk esimehele, kus teie töötada tahaksite? Eeldage, et see kiri on ainukeseks abinõuks soovitawa töö saamiseks.

Jne, jne, jne.

Niisuguste küsimuste peale pidi Edisoni kandidaat wastama. Ilma et meil Edisoni II wastused teada oleks, wõime juba ette ütelda, mis nende peale pidi wastatud saama, et Edisoni, Fordi ja t. poolt õigeksmõistmist leida. 34-ma küsimuse peale wastas tulewane kuulsus arwatawasti seda, et ta puuduwa asja oma ametiwenna laboratooriumist ära näppab, et ise „tähtsat ülesleidust“ teha. Sest — kas on monopolistid Edison ja Ford seda oma pikal eluajal teisiti teinud? Wõi — kas on see eraomanduse ja kapitalismi tingimistes teisiti mõeldaw ehk wõimalik?*)

37-ma küsimuse peale wastas see noorkodanlane tingimata, et ta kõige targem, kõige nupukam, kõige leidlikum on. Sest — kas oleks Ford ehk polkownik Lindberg õigeks tunnistanud tagasihoidlikku noortmeest, kes end ise poleks nende wääriliseks pidanud?

Oma eluwiisi kohta 50-aastases wanaduses pidi wastus olema niisugune, nagu seda needsamad kodanluse toed ja kodanlise korra määrajad on kindlaks teinud, õigeks pidanud ja tegudega näidanud. Samuti pidi kodanluse wõsukese „kiri tööstuslise seltsi peainsenerile ehk esimehele“ küllalt sünnis olema, et iseteadliku „self-made man'i“ (inimene, kes „ise end teeb“), et „ettewõtliku“ ja ärimeheliku „businesi“, et janki, et üldse 100%-lise ameeriklase nõuetele kohane olla.

Edison awaldas küll peale eksamit oma küsimiku, kuid eksamineeritawate wastused jättis ta awaldamata, waid teatas, et seda alles kümne aasta pärast teeb.***) Kodanluse ajakirjanduse neegripoisid nuuskisid siiski mõned wastused päewawalgele. Arusaadaw, et erillist huwi tunti wastuste kohta, mida uus Edison II andis. Muidugi jooksis ajalehemehed tema peale tormi, et mõnegi sõna sellest „saladusest“ teada saada, mida Edison alles 10 aasta pärast lubab awaldada. Ja tema, kui ka mõni teinegi pillas mõne „üleauruse“ sõna suust, mis „saladuse“ osalt teatawaks tegi.

Massachusettsi tehnoloogia instituudi direktoril, kes Edisoni komisjoni kuendus (s.o. wiimaseks) liikmeks oli, lippas suust tunnistus, et komisjon erilise tähtsuse andis wastusele küsimuse peale: „Kas wale on lubataw?“ See direktorihärra tunnistas, et kandidaat, kes oleks ütelnud, et wale ei ole lubataw, poleks eksami mitte läbi teinud. Edison II olla selle küsimuse peale wastanud: „Wale on lubataw murest ja kannatusest päästmiseks, mitte aga

tud oli Edisoni selles asjas süüdlaseks tunnistama (1894. a.). Nüüd õpetab Edison sama tarkust oma „järeltulijatele“.

**) „49 ühling“ otsustas sellepärast 10 aasta pärast kokku tulla, et oma wastusi ja nende hinnangut Edisoni komisjoni poolt arutada.

*) Wana Edison, näit, lõi oma kinotoskopi ülesleiduse ühelt inglasele üle (kolm aastat peale seda, kui see inglase oma kinoaparadi walmis oli teinud). See Edisoni pettus oli niisõrd awalik, et isegi New-Yorki kohus sunni-

kasu saamiseks“. See vastus on nii eeskujulik kodanluse moorali-tegijatele ja nii tüübiliselt iseloomulik miljardäride tegudele.)*

Küsimuse peale: „Missugust nelja omadust peate kõige tarvilikumaks selleks, et ükskõik missugusel alal edu saavutada?“ vastas Edison II: „Auahnus, tööle kõlbulikkus, haridus ja energia“. Wõiksime küsida: miks need härrad (Edison kogu kambaga ja Edison II) seda asjaolu, et nad auahnust kõige tähtsamaks ja esimeseks teguriks peavad, nii awalikult kogu maailmale kuulutavad? Nad oleksid wõinud sellest ju parem waikida. Kuid selles asi seisabki, et ilma auahnuseta kapitalisti pole ja omawahel nad sellest waikida ei saa ega püsi.

Küsimuse peale, missugune tähtsus on autol 100 aasta pärast, vastas Edison II, et autol jääb ainult kõrwaline tähtsus wäiksemate sõitude jaoks, sest transpordi peaabinõudeks on siis aeroplaanid (lennukid) ja õhuläwad. Küsimuse peale, mida lennuki täiendamiseks waja teha, oli vastus, et lennuk on waja elektrifitseerida. Need wastused tunnistati täiesti õigeks niisuguste „spetside“ poolt, nagu Ford (autowabrikant, kes lennukisi hakkab ehitama) ja lendur Lindberg. Täpselt niisama praktiline oli Edison II vastus 33-ma küsimuse peale. See küsimus aga kõlas: „Kui teie koolis mõistuse ja iseloomu poolest parem õpilane on kui teie, siis teatage ta nimi ja adress“. Selle peale vastas eksamineeritaw kindlalt, et ta selle küsimuse peale ei wastagi. Nii nagu seda iseteadlik ameeriklane ja

100%-line auahnusele ronija tegema peab.

26. küsimus küsimikus oli: „Mis teie teeksite, kui tulewal aastal pärandaksite 1.000.000 dollarit?“ Selle peale vastas Edison II: „Osa annetaksin oma koguduse kirikule, teise osa annetaksin wanematele“. Wastus nii, nagu seda „wiisakas“ piiskopi poeg ning „ristiusu laps“ tegema peab. Seda on ju õpetanud mitte ainult Ford, mitte ainult ahwiprotsessis kuulsaks saanud kohtunikud ja muud sarnased wariserid, waid seda on õpetanud ka kogu maailma kodanlus. Eriti kandis hoolt selle moraal eest miljardär Rockefeller, endine hobusewaras, kelm, sakkerdaja, altkäemaksude andja, kes hiljem (siis, kui ta suureks kapitalistiks sai) kirikutele miljonisi ohwerdas, omal kulul uusi kirikuid ja muud ristiusu asutusi ehitas ning samal ajal, kui tema poolt türmidest lahtioetatud ja sõjariistu pandud kaelakohtulised kuritegijad tema streikijate töölistega lahinguid pidasid, ise korralikult ja eeskujulikult kirikus jumalat palus ja uusi armuandisi jagas.

Nii on siis lugu Edison II-ga. Wilbur Chaxton on praegu kõige kuulsam inimene Ameerikas. Teda ei kutsuta seal mitte ainult „Edison Teiseks“, waid ka weel „Am. Ühisriikide kõige andekamaks noormeheks“. Selles 16-aastasest noormehest kehastub Ameerika kodanluse teadus, moraal, silmakirjalikkus, „praktikalikkus“, kogu see „elutarkus“, mida wana kodanline kõdunew kord püüab ka oma noorsoole külge pookida ja pärandada. Ses mõttes wõib ja peab kodanikku Chaxtoni tõepoolest eeskujuks pidama.

Kas Washingtoni osariigi senini tundmatu protestandipiiskopi senini weel tundmatum wõsukene tulewikus tõesti Edison Teiseks saab, on aga wäga küsitaw. Enam kui 92%-lise tõega wõime ette ütelda, et sellest noorest poisikesest „asja ei saa“. Meie teame seda sellepärast, et Edisoni ja ta komisjoni kogu töö ning wiis oma „järeltulija“ walikus täiesti wale on. Wiitetunnilise eksami järele (nii kaudu wastas Wilbur Edisoni küsimiku peale) sai Chaxton üleilmseks kuulsuseks, kelle õlgadele lubatakse suur

*) Edison II vastus wale kohta on täpne Fordi tarkus, tilk Fordi eetikat. Ford kuulutab kogu inimsoole õnne, head elu, mure ja kannatuste ärakaotamist jne. Ford töötab kõiki õnnelikkudeks teha. Ford kinnitab, et ainult heategewus ja kogu inimsoo teenimine on tema ideaal. Kuid, nagu ärimees, kapitalist, eramanik kunagi, lisab ta kohe juure: „Heategewus on kõige suurema sissetulekuga ettewõte.“ Niisugust enesetapwat tõtt räägib Ford sellepärast, et see ongi kapitalismi ideaal. Samuti andis Edison II oma silmakirjaliku ja ennast-paljastawa wastuse ka sellepärast, et kodanluse moraal just samane ongi.

osa kogu Ameerika tehnika käekäigust weeretada, keda juba nüüd tulewaseks kuulsuseks peetakse, kelle ümber mingisugune saladusline-kõditaw austamise ja kumardamise wõrk luuakse, keda kogu Ameerika kodanlus hellitab ja kätel kannab, rääkimata harilikust kiitusest, meelitusest jne, jne. Peaagu 100%-lise töega wõime Edisonile ütelda, et niisuguses õhkkonnas ta omale wääriolist kandidaati ei kaswata. Tulewase suurwaimu au, mis 16-aastasele Willburile awansina aastate ja aastate peale juba ette antakse, sööb selle koolipoisekese ära. Kodanluse wiis, omale noorsoo seast seel teel tulewiku kuulsust leida ja kaswatada, rikub „Edison II“ tingimata ära ja noormees, kes, wõib olla, tõepoolest andekas ja nupukas on ja kellest tulewikus „midagi“ ehk oleks saanud, läheb nüüd asjata „raisku“.

* * *

Wõrdluseks sellele kodanluse suuruste-kaswatamise metoodile tahaksime lõpuks mõne sõna selle kohta tuua, kuidas Nõukogude Liidus noored ülesleidjad kaswawad.

Moskwas on asutus, mis wenekeeles lühendatud nimetust kannab — ЦДТС. See asutus saab wäga palju kirju ja igasuguseid saadetusid pioneeridelt, noortelt nõukogude koolilastelt jne, kes „seltsimees ЦДТС-ilt“ nõu küsiwad ehk „seltsimees ЦДТС-le“ oma ülesleidustest teatawad. Kes see „seltsimees ЦДТС“ on? Tema täielik nimi on — Центральная Детская Техническая Станция (laste tehniline keskjaam). Sinna woolab igasuguseid ettepanekuid, igasuguste ülesleiduste, täienduste, masinate jne asjus. Noored pioneerid saadawad sinna ettepanekuid, kuidas teha „mootoräket“, „mootortsikleitti“, „aparadi, mis wilja peksab“, „seemnete külwajat aias“, „tündriga wiljamasinat“. Sarnaseid ettepanekuid saatis A. Susi Esto-Haginski külalt (Kalmõkrite autonoomses oblastis) ja kirjutas: „Kallis seltsimees ЦДТС. — Sain teie kirja kätte ja olen wäga rõõmus, et mulle wastasite. Kirjutan weel natukene...“

A. Susi sarnased noored kooliõpilased saadawad palju oma ülesleidusi „seltsimees ЦДТС-le“. Mõni kirjutab, kuidas ta aurumasinat tegi — „kõik terwelt rauast“. Teine kirjutab, kuidas ta aeroplaani tegi, mis küll liikuma hakkas, aga mitte kuidagi ülesse ei tõusnud. Küsitakse nõu ja abi. Kolmas küsib, kuidas „head püssirohu püssi teha, ei hindusid lasta, ehk kui seda ei saa, kuidas siis teha wibu ja noolesid“. Üks noor kirjutab Orelli lähedalt, et ta on masina wälja mõtelnud, millega kanepit pehmeks teha; oma kirjelduses, kuidas seda masinat walmistada, kirjatab ta: „leia ehk osta pool meetrit rauda...“ Jne, jne. Palju ja palju kulutawad need noored koolilapsed ja pioneerid energiat, tihti wõib olla asjata ja tagajärjeta. Kuid nad ei jäta, waid murravad pead ja rühiwad edasi, et oma ümbrusele, milles asuwad, jõudumööda kaasa aidata ja ka — sotsialismi ehitada. Nad teewad seda, wõib olla, tihti ilma millegita, teewad „paljaste kätega“. „Leia ehk osta pool meetrit rauda“ — kirjutab noor ülesleidja; leida on sellel noorel sotsialistlikel talupojal wõrdlemata kergem, kui osta. Ja need sajanDED Susid ning teised leiawad abinõusid ja teesid, kuidas ernehirmutusid põldudel teha, kuidas kärpsepuüdjaid teha, kuidas „tuulemobiiliseid“ („ветромобиль“) ehitada, kuidas „ajalehtede automaati“ sisse seada jne.

Nõukogude wabrikutes on kaugelt enam kui 15 tuhat kõige mitmekesisemat tööstuslist ringi, kes peaasjalikult tööstuse ratsionaliseerimisega ja uute ülesleidustega ehk täiendustega tegemist teewad. Nendes ringides on enam kui 200 tuhat liiget. See on see proletariaadi jõud, mis töörahwal on kodanluse üksikute ülesleidjate wastu seada.

Kodanluse töö ja tegewus põhjeneb individualistlikul alusel, iga inimese üksikul ja isiklikul tegewusel. Siit ka see Edisoni individualistlik tee oma järelkäija leidmises. Töörahwa tegewus ja elu on aga kogu inimkonna asi. Siit siis ka kollektiivne töö.

„Kingsepp, jää oma liistude juure“. See käsitöö tarkuse tipp muutus hirm-

saks rumaluseks sellest silmapilgust peale, kui kellasepp Watt aurumasina üles leidis, kui habemeajaja Arkwright kudumisemasina üles leidis, kui kalliskiwide lihvimise tööline Fulton aurulaewa üles leidis.“ Nii kirjutab Marx juba enam kui poolsada aastat tagasi. („Kapital“ I, p. 13.)

„Üksikute asemele — hulgad“ — seda ei saa kodanlus täita. Indiiviiduumi (üksikisiku) asemele — kollektiiv — seda ei saa teha mitte mingisugune eromanduse alusel seisew kord. Seda on wõimalik teha ainult töörahwa riigis. —

Ka kõige paremad ülesleiduste organisatsioonid, ettevõtted, terwed üles-

leiduste wabrikud ja tehased, mis kodanlusel on, jääwad ikkagi ja alati eromanduseks. Ka kõige paremad ülesleidused jääwad kapitalistide indiwiiduaalseks omanduseks (kui kapitalistid neid ära ei häwita; aga nad häwitawad neid tihti, iseäranis monopolistid) ja ainult selleks, et rahwa kurnamist ja iseenda kukruid suurendada. Niisugused tõsist ülesleidu tapwad takistused saawad kõrwaldatud ainult ühes eromanduse ärakaotamisega. Ülesleidmine saab wabaks ja tõsiseks ainult siis, kui kogu ühikond wabaks saab. kui kaob kuristik teaduse ja töö wahel, kui kaob ühiskonna klassidesse jagunemine.

R. W.

Kommunistlise Internatsionaali Eesti seksiooni wäljaanne. Wastutaw toimetaja H. Pöögelmann

H. Pöögelmann

Klassiwoitluse ajalugu

Wenemaa ja Eesti töölisteliikumine 19. sajandist meieajani.

Hind 1 rbl. 25 kop.

Tellimiseaadress: Ленинград 31. Ул. 3-го Июля № 48. „Кюльвая“

J. Anwelt

Lenini partei ja trotskistid

42 lehekülge. — Hind 40 kop.

Tellige „Külwajast“: Ленинград 31, улица 3-го Июля (б. Садовая) № 48.

Lähemal ajal ilmub trükist:

Lähemal ajal ilmub trükist:

J. REESEN ja E. LINNAMA

NÓUKOGUDE LIIT JA WALGE EESTI